

België / Belgique
P.B.
Antwerpen X
8/5572

vivat academia

tijdschrift van het Verbond der Vlaamse Academics
driemaandelijks nr 110 maart 2001

*"On n'abandonne pas ceux
qu'on a apprivoisés"*

Antoine de Saint-Exupéry

Inhoud

Alles wel beschouwd (Frank Judo)	73
De politiek van de naïviteit (Lic. Jaak Peeters)	76
Alain Madelin en het "waardenliberalisme" (Lic. Alain Mouton)	84
Het technologiebeleid als verankeringsinstrument (Hing. Frederik Pieters)	89
Het Huis der Nederlanden (Dr. M.H.Cohen Stuart)	102
Woord houden (VVB)	105
Pleidooi voor ruimere perspectieven (FJ)	110
Warrig en bedreigd (FJ)	112

secretariaat: Passendalestraat 1A
tel 03/366.18.50, fax 03/366.60.45
e-mail:vva@vvb.org, giro 000-0429238-13

verantwoordelijke uitgever: M. Storme
Passendalestraat 1A
2600 Berchem

Alles wel beschouwd

Frank Judo

Brusselse Verrassingen

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens hanteert bij herhaling het concept "*bij de wet voorzien*". In tegenstelling tot wat men op het eerste gezicht zou kunnen denken, volstaat het hierbij niet te denken aan een tekst die door een democratisch samengestelde volksvertegenwoordiging werd goedgekeurd. "*Wet*" in de zin van het Verdrag, is een term die tevens een aantal materiële garanties inhoudt, waarvan de voornaamste wellicht de kenbaarheid en de voorspelbaarheid van de norm zijn. Met andere woorden: een reglement dat in die mate onduidelijk is dat de burgers zich er niet naar kunnen richten, is de naam "*wet*" niet waard. De rechtspraak die het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ter zake heeft ontwikkeld, zet ook aan het denken in het kader van de recente debatten over het Lambertmont-akkoord en de wetsontwerpen die eruit zijn voortgevloeid.

De onduidelijkheden zijn het grootst waar het Brussel betreft. Het is overigens niet toevallig dat de Vlaamse Minister van Cultuur, Jeugd, Brusselse Aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking, Bert Anciaux, in *De Standaard* van 7 februari 2001 een opinie-artikel diende te plaatsen onder de titel: "*Hardnekkige beweringen over Brussel.*" De hardnekkige beweringen, die zijns inziens hardnekkige misverstanden zijn, al dan niet te goeder trouw begaan, zijn immers meer dan eens beweringen die een direct aanknopingspunt vinden in de ontwerp teksten van de "*Bijzondere Wet houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de Gewesten en de Gemeenschappen.*"

Een eerste specifiek bezwaar met betrekking tot de Brussel-regeling in het ontwerp van bijzondere wet, kan wellicht uiterst kort behandeld worden. Reeds meerdere auteurs hebben erop gewezen dat de organieke gemeentewetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij gewone meerderheid kan worden gewijzigd. Minstens op het vlak van de wetgevende macht is de medewerking van de Vlamingen dus niet vereist om een hervorming van de lokale organisatie te bewerkstelligen. Het argument dat in de Hoofdstedelijke Regering nu eenmaal consensus vereist is om over te kunnen gaan tot de uitvoering van een dergelijke or-

Het VVA ontstond begin deze eeuw als groepering van regionale oud-studentenkringen en heeft tot doel:

- culturele en maatschappelijke vorming ;
- verspreiding van wetenschap en cultuur ;
- behartiging van de belangen van academici, in het bijzonder het universitair onderwijs en onderzoek en permanente vorming ;
- ijveren voor verdere Vlaamse ontvoogding en ontplooiing van de Nederlandse cultuur.

Er zijn VVA-afdelingen in Oostende, Brugge, Ieper, Kortrijk, Gent-Meetjesland, Denderland, Antwerpen, Taxandria, Klein-Brabant, Campinia, Brussel, Leuven-Hageland en Limburg.

Algemeen secretariaat

Rita WARDENIER

adres: Vrijheidslaan 17, 1081 Brussel

tel: 02/412.42.28

fax: 02/412.42.00

e-mail: rita.wardenier@kubrussel.ac.be

Administratief secretariaat

Mia CUYPERS

adres: Passendalestraat 1 A, 2600 Berchem

tel: 03/366.18.50

fax: 03/366.60.45

e-mail: vva@vwb.org

donnantie (die overigens ook op initiatief van een individueel Brussels raadslid kan worden goedgekeurd), overtuigt niet. Niet alleen lijkt het weinig aangewezen een plaatselijke minderheid slechts één wapen in handen te geven, namelijk de "institutionele atoombom" (de instellingen platleggen), maar tevens heeft het gebeuren rond het ontslag van de toenmalige Brusselse staatssecretaris Vic Anceaux terecht aanleiding gegeven tot enig wantrouwen over de effectieve gevolgen van het ontslag van een enkel lid van de Brusselse regering.

In tweede instantie geeft men zich in regeringskringen klaarblijkelijk te weinig rekenschap van de weerslag van bepaalde elementen van de "politieke vernieuwing" op de Brusselse werkelijkheid. Meer specifiek in het kader van de regionalisering van de organieke gemeentewetgeving, lijkt men niet te beseffen dat ogenschijnlijk positieve vernieuwingen, zoals gemeentefusies en de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester, ongewenste gevolgen kunnen hebben ten aanzien van de situatie van de Vlamingen in hun hoofdstad.

Om met het tweede element te beginnen: de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester in de negentien gemeenten is de definitieve overwinning van Freddy Thielemans over Fernand Lefère (eventuele posthume overwinningen van Michel Demaret en Paul van den Boeynants niet te na gesproken). Men zal zich herinneren dat de huidige Brusselse burgemeester *in illo tempore* verklaard had dat een Vlaming, als vertegenwoordiger van een minderheid, onmogelijk burgemeester van Brussel kon zijn. Welnu, een dergelijk resultaat zal ongetwijfeld bereikt worden door in het Hoofdstedelijk Gewest de burgemeesters rechtstreeks te laten verkiezen. Geen enkele partij of groep van partijen zal het strategische risico willen nemen naar buiten te treden met een vertegenwoordiger van een minderheid als vaandeldrager. Zelfs wie een dergelijke evolutie nog zou kunnen aanvaarden in naam van de rechten van de meerderheid, moet minstens de wenkbrauwen fronsen bij de vaststelling dat geen enkele maatregel, noch ouder, noch recent, waarborgen biedt voor een effectieve vertegenwoordiging van de taalminderheid in het college van burgemeester en schepenen - laat staan dat een garantie zou zijn ingebouwd om een rechtstreeks verkozen burgemeester automatisch te laten bijstaan door een eerste schepenen van de andere taalrol. Ook binnen het kader van de Brusselse Costa zijn geen initiatieven in die zin bekend. De Vlaamse onderhandelaars hebben bij herhaling geponeerd dat vermeden moest worden een koppeling te doen ontstaan tussen de Vlamingen in Brussel en de Franstaligen in de Vlaamse Rand, maar bij deze gelegenheid kan een kleine kanttekening wellicht geen kwaad. Zoals

bekend worden de schepenen in de desbetreffende randgemeenten (evenals in Voeren en Komen) rechtstreeks verkozen. Welnu, deze 'Franstalige' garantie, die reeds in 1988 werd verworven, zou ook na de invoering van de rechtstreekse verkiezing van de Brusselse burgemeesters niet spelen in de hoofdstad. Inderdaad: er is geen koppeling geweest.

Een tweede pervers effect slaat op de in het vooruitzicht gestelde fusie van de Brusselse gemeenten. Een deel van de Vlaamse publieke opinie heeft in het verleden vaak een dergelijke eis gesteld, waarbij men zich kan afvragen of deze wens wel getuigde van een grondig inzicht in de Brusselse situaties. De gemiddelde Brusselse gemeente is immers zeker niet kleiner dan de gemiddelde gemeente in Vlaanderen en het Antwerpse experiment zou intussen voldoende moeten hebben aangetoond dat monsterfusies zeker geen wondermiddel zijn. De door artikel 41 van de Grondwet ingevoerde "binnengemeentelijke territoriale organen" hebben ter zake overigens veel weg van een pleister op een houten been. Intussen zijn de geesten geëvolueerd. Een "Brussel-Stad" van een klein miljoen inwoners lijkt niet langer tot het politieke programma te behoren, wel een reductie van de negentien baronieën tot een zestal markiezen. Daarbij verliest men echter al te makkelijk uit het hoofd dat de bestaande waarborgen voor de Vlamingen in Brussel (het toegevoegde lid van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn, de toegevoegde schepenen en de bijzondere rechten voor OCMW-raadsleden) nu eenmaal per gemeente werden toegekend. Lapidair gezegd: van een minimum van negentien toegevoegde OCMW-raadsleden zou men in de fusie-hypothese overgaan naar een minimum van zes toegevoegde OCMW-raadsleden, die dan nog elk met een grotere bevolking zouden te maken hebben. Zeker, een fusie zou in eerste instantie wellicht zorgen voor een effectieve vertegenwoordiging van de Vlamingen in de zes overblijvende gemeenteraden, maar dat neemt niet weg dat het waarborgkarakter van de bestaande wettelijke regelingen *de facto* een beperking zou ondergaan.

Als er al hardnekkige misverstanden bestaan, moet men de vraag durven stellen: bij wie ?

De politiek van de naiviteit.

Jaak Peeters

Bedenkingen over de strategie van de Vlamingen binnen de staat België.

Ter herinnering

Vele hedendaagse Vlamingen zijn vergeten welke misstanden ooit aan de basis lagen van datgene wat men later *De Vlaamse Beweging* is gaan noemen. Toen *La Belgique* een feit werd, steunde de nieuwe staat al meteen op een semantische leugen. Het gebied dat vandaag "België" heet, werd toen genoemd: "Etats belgiques unis". Men merke op dat "belgique" een bijvoeglijk naamwoord was. Het was dus geen eigen-naam, de naam voor een gebied. Men gelieve te noteren dat het heden ten dage gebruikte begrip "Belgisch" toen betrekking had op het Nederlandse karakter van de gebieden in kwestie. Wie zijn lessen Latijn nog niet geheel vergeten is, herinnert zich dat "Belgium" de Latijnse vorm is van Nederland. Het latere Belgische regime heeft de semantiek een lichte 'draai' gegeven, en heeft zijn historische legitimiteit gebaseerd op een semantische leugen.

Men zal opmerken dat de Waalse provincies toch niet Nederlandstalig waren noch zijn. Dat is juist, al moeten daar meteen wel wat kanttekeningen bij gemaakt worden: het hele Overmaas-gebied (ten zuiden van het huidige Voerstreek) was dialectologisch Nederlands evenals de Jekervallei; het Noorden van de huidige provincie Henegouwen was gedeeltelijk Nederlands (Edingen !) en een aantal gemeenten van het huidige Waals-Brabant moet je in die dagen eerder als gemengd gebied beschouwen (Tubeké, Eigenbrakel enz.)¹

Daarbij komt dat de huidige Waalse bevolking voor één zesde van Vlaamse oorsprong is.²

Essentieel is echter het feit dat ook in Wallonië de dialecten veel krachtiger leefden dan men veelal aanneemt. Het Frans was ook voor vele Walen een vreemde taal.³ Als dus op 16 oktober 1830 het nieuwbakken Belgische regime het Nederlands gelijk afschafte als officiële taal, om alleen nog het Frans over te houden, dan was dat niet alleen ten aanzien van de Vlamingen, maar ook van vele Walen een kaakslag.

Heel uitdrukkelijk echter besloot het Belgische regime de Franstaligen te bevoordelen bij allerhande benoemingen, om de Vlamingen ertoe te dwingen zich te laten verfransen.⁴ Men begrijpt zo waarom de huidige Franstaligen nog steeds vinden dat het Frans in België voorrang moet krijgen.

Als Marc Reynebau en zijn geestesgenoten vandaag de Vlaamse Beweging afdoen als een beweging van kleine bourgeois, dan kan onze sympathie, ook vanuit een puur sociaal standpunt, dan ook alleen maar naar deze "kleine bourgeois" uitgaan.

Pas in de jaren dertig, toen het algemeen enkelvoudig stemrecht daartoe dwong, slaagde Vlaanderen erin minimale gelijkstelling te krijgen voor het Nederlands. In binnen-Vlaanderen werd zodoende de buit op het nipper-tje binnengehaald. Brussel echter was al tot in zijn diepere vezels gedernationaliseerd. De Vlamingen hadden zich al op het einde van de negentiende eeuw moeten neerleggen bij een "speciaal statuut" voor Brussel, en dat feit werd vanaf de jaren dertig nog eens bevestigd.

Na de oorlog werd door de Francofonie van de affiniteit tussen het Nederlands en het Duits van de Duitse bezetter misbruik gemaakt om de Vlaamse verwezenlijkingen ongedaan te maken. Het is hen mislukt, mede door hun demografische positie.

Als regeling kwam er uiteindelijk uit de bus: de Franstaligen zouden in de Belgische regering een paritaire vertegenwoordiging krijgen. In ruil daarvoor zou Brussel paritair door Vlamingen en Franstaligen bestuurd worden.

Francofone onbetrouwbaarheid

Van deze pariteit in Brussel kwam nooit wat in huis. Integendeel: de positie van de Vlamingen in Brussel verslechterde zienderogen. Mede door de massieve immigratie van Noord-Afrikanen, die door de Francofonen als vanzelf als Franstaligen werden en worden geteld, en door de europeanisering van Brussel, daalde het electorale aandeel van de Vlamingen in Brussel tot zo'n 15% op dit ogenblik. De Francofonen spelen het spel daarbij zonder meer gemeen. Ten aanzien van de buitenwereld verkondigen zij luidkeels dat de Vlamingen Brussel willen veroveren - niet heroveren, wat immers zou suggereren dat Vlaanderen slechts terugneemt wat het ontstolen werd. Daartoe zouden de Vlamingen een heel net van onnodige onderwijsinstellingen, ziekenhuizen en allerhande openbare instellingen uitbouwen. Men deinst voor niets terug: "*En l' an 2000, Bruxelles sera-t-elle la capitale d' une België entièrement germanisée*

*ou la ville libre internationale que préconisent les Wallons et les Bruxellois indépendistes?*⁶ Men lette op drie dingen: "germanisée", dat verwijst naar het nazisme en de als vanzelfsprekend voorgestelde koppeling "Brussel - Wallonië". Ten derde: "internationale" staat tegenover "Vlaams".

Wat meer is: de taalwetten werden nooit ofte nooit nageleefd.. Dat betekent: als je lang genoeg de wet koppig aan je laarzen lapt, hoef je ze op den duur niet meer na te leven.

Zelfs Agaleffer Cauwelier vond het al jaren geleden te gortig worden en protesteerde met klem tegen het feit dat zelfs in de Vlaamse administratie de gewone beambte Frans moest kennen, maar geneesheren in Brussel geen Nederlands hoefden te kennen, ook niet na tien jaar universiteit in een land, waar de meerderheid van de bevolking uit Vlamingen bestaat. Aan die toestand is vandaag nog niets veranderd. Toch worden de Vlamingen in het buitenland voorgesteld als de onverdraagzaam?

De lijst is nog steeds niet af. Volgens de akkoorden van 1988 had het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde reeds lang moeten zijn gesplitst. De Franstaligen zijn altijd blijven dwars liggen - ondanks hun eerder gegeven handtekening. Nooit hebben de Franstaligen te kennen gegeven dat zij bereid zouden zijn de faciliteiten voor de Vlamingen toe te passen, maar ze schreeuwen moord en brand als de Vlamingen erover spreken om de faciliteiten *volgens de wet* te laten toepassen (De omzendbrief van Leo Peeters, intussen door Patrick Dewael zowat begraven). Dan halen ze een Zwitserse stroman voor de dag met het doel de Raad van Europa te misleiden. Misleiden, want wie op voorhand weet dat hij zich, bij zijn verhuis, in een ander taalgebied zal vestigen, wéét waar hij vòòr staat. Hij moet nadien niet komen klagen dat zijn 'rechten' geschonden worden, als men hem vraagt de wet, die hij nota bene voorheen zélf mee heeft helpen goedkeuren, toe te passen. Dat principe geldt zeker in Zwitserland, waar de heer Columberg woont, maar voor Vlaanderen schijnen andere wetten te gelden?

Iedere Brusselse Vlaming zal bovenstaande lijst naar believen kunnen uitbreiden. Helaas, want dit bewijst het fundamentele failliet van het Belgisch model.

Vlaamse naïviteit

Velen voeren aan dat de Vlamingen veel te veel spel maken over dingen die toch niet meer dan wat randverschijnselen zijn. Mag ik de lezer vragen het bovenstaande lijstje eens aandachtig te herlezen? Wil hij mij nadien meedelen of het echt maar om bijkomstigheden gaat? Zulke kwalificatie kan men in ernst niet volhouden. Ik daag de twijfelaar uit: meld je aan bij een zogeheten tweetalig Brussels ziekenhuis, wacht tot op het ogenblik dat je zo misselijk bent, dat je uit je ogen niet kunt zien. Laat je dan behandelen (nou, ja) door een dokter, die het duidelijk *vertikt* om één woord Nederlands te spreken. Ik verwed er een fles *Château Treysins* op dat je nadien flamingant geworden bent.

Er lopen in Vlaanderen tegenwoordig een stel lieden rond - in *De Standaard* en in *De Morgen* (hoewel dat laatste vaak nog wel meevalt) - die slechts misprijzen kunnen opbrengen voor het gedoe van Vlamingen die op de scheve toestanden blijven hameren. Deze beroepsklagers zouden zaniken, zeurpieten zijn, de communautaire pacificatie op het spel willen zetten en dat soort lieflijkheden meer.

Ik antwoord aan het adres van deze lieden twee dingen. Ten eerste: *Er bestaat geen communautaire pacificatie!* De Francofonen willen maar één ding: zoveel mogelijk Vlaams territorium inlijven. Ze doen dat openlijk, ze zeggen dat openlijk en ze gebruiken daartoe alle middelen die hen ter beschikking staan. De waarheid is dat een aantal Franstaligen behept zijn met een *racistisch superioriteitscomplex* ten aanzien van het Nederlands, dat ze een *ideolect* noemen⁶. De Francofonie van vandaag toont zich derhalve een waardig opvolger van het Nederlandsvijandige Belgische regime in 1830.

Ten tweede: In deze wereld bulkt het van de misstanden, grote, middelgrote en heel vele kleine. Men kan erover discussieren dat een scheve toestand erg, héél erg of onuitstaanbaar is. Maar aan één ding kan men waarachtig niet onderuit: *rechtvaardige lieden moeten alle misstanden bestrijden die ze tegenkomen, waar ook ter wereld, en dus ook in België.* Wie derhalve oproept om de scheve toestanden in Brussel en België in naam van wat ook te laten voor wat ze zijn, is *uitdrukkelijk meeschuldig aan het (voort)bestaan van deze misstanden en plaatst zich uitdrukkelijk buiten de moraliteit.* Lieden die, zoals de huidige spraakmakers in de redactie van *De Standaard*, deze toer willen opgaan, tonen zich daarmee in feite onverschillig voor het lot van de medemens. Hun gedaas over democratie is dan ook onoprecht, want ze geven geen sikkepit om de grondvoorwaarde van elke democratie: het verlangen naar

rechtvaardigheid voor iedereen. Hen interesseert alleen het eigenbelang. Ze geven in feite te kennen de hele morele erfenis van 2000 jaar christelijke beschaving te misprijzen, en spelen, uiteindelijk, de macht in handen van de sterkste. Dit is het omgekeerde van wat *beschaving* heet, en het wordt hoogdringend te gaan onderzoeken wat de houding van de hedendaagse, bewuste academicus moet zijn, die zijn roeping als intellectueel nog enigszins ernstig wenst te nemen.

Dat alles gezegd hebbend: er zijn dus twee groepen in dit land, waarmee de Vlamingen af te rekenen hebben. Aan de ene kant de nihilisten, die eigenlijk alleen maar het eigen welbevinden op het oog hebben, maar intussen wel een last zijn voor de ontvoogding van ons volk en de Franstaligen die - al te veel, helaas - compleet onbetrouwbaar blijken.

Welnu: het heeft geen enkele zin om met dergelijke lastposten of met onbetrouwbare sujetten akkoorden te willen maken. Dat is puur tijdverlies. Nochtans houden tal van goedmenende Vlaamse politici zich onledig met het zoeken naar overeenkomsten met Franstaligen en zoeken zij, aan de andere kant, goede maatjes te blijven met lui uit de perswereld, die zo mogelijk nog ongeloofwaardiger zijn.

Beide groepen hebben ten voeten uit hun arrogante onbetrouwbaarheid bewezen. Wat drijft dan toch de naïeve Vlamingen?

Een andere strategie

Jarenlang is een beslissend gedeelte van de Vlaamse politieke klasse ervan overtuigd geweest dat de staat België langzaam moest uitgekleeft worden. Belgische bevoegdheden zouden naar Vlaanderen gaan of naar Europa en België zou als een lege doos overblijven. Er zijn nog vele politici die in deze strategie geloven. De feiten tonen dat deze strategie in onze dagen fout is.

Daar zijn twee fundamentele redenen voor. Ten eerste: als Vlaanderen een levende natie zou zijn, zoals Schotland er een is, dan zou het verenigen van politieke instellingen met een bestaande natie een staatkundige dynamiek op gang brengen, die België op korte termijn noodlottig zou worden. Maar zoals gezegd bestaat die natie niet. De Vlaamse pers werkt grotendeels tegen, het bedrijfsleven wacht af en de bevolking is apatisch. Deze laatste begrijpt er trouwens niets van, en de sirenenzang van persnihilisten vindt gretig gehoor bij mensen, die, tegen elke historische waarheid in, nog altijd geleerd hebben dat "de Belgen de dappersten aller Galliërs waren." In de eerste paragraaf van deze bijdrage heb

ik duidelijk gemaakt wat daarover te denken valt? De staatkundige dynamiek waarop mensen als Hugo Schiltz - met de beste bedoelingen, daar niet van - gerekend hadden, is dus onmogelijk.

Ten tweede: de Belgische staat leegmaken kan alleen maar, als de Francofonen dat ook willen. Welnu: die identificeren zich met datzelfde België. Derhalve ervaren zij elke Vlaamse eis naar meer autonomie als een aanslag op hun eigen rechtmatige posities. Het is nogal wies dat de Vlamingen uit deze situatie nooit uitraken, tenzij zij ervoor betalen, en dan nog blijven de Vlamingen, op de koop toe, de zwarte piet dragen. En zo moeten de Vlamingen betalen voor wat niet meer zijn dan fundamentele rechten. De werkelijke prijs die van Vlaanderen gevraagd wordt is het afstaan van Brussel. In dat kader het is pas gesloten Lamberontakkoord funest, want doordat het de driedigheids van dit land nog versterkt (ze was er inderdaad al), maakt het de band tussen Brussel en de rest van Vlaanderen losser. De Vlamingen begaan hier een fatale fout. Immers: de Francofonen stellen dat de verfransing van Brussel onomkeerbaar is. Vele Vlamingen geloven dat ook. Maar in het Vlaams onderwijs in Brussel is de instroom van allochtonen zo groot dat, als deze tendentie zich doorzet, over goedweg een generatie een kwart van Brussel veeleer Nederlands is. Laat het dan een uiterst wankele toestand zijn: 25% is duidelijk meer dan de huidige 15%! Niemand uit de buitenwereld kan Vlaanderen uit Brussel verdrijven, als Brussel voor een kwart Vlaams én bovendien historisch zuiver Nederlands is. Er bestaat dus wél omkeerbaarheid: zoveel is duidelijk. Natuurlijk is er die, want er bestaat een hechte sociaal-economische belangengemeenschap tussen Brussel en de rest van Vlaanderen⁷, en ook de allochtonen hangen hun huik naar de financiële wind.

Er moet dus een andere strategie komen. Deze formuleren is overigens niet eens origineel. De kern ervan is: het uibouwen van Vlaanderen tot een levende natie. Daartoe moeten de flaminganten mikken op de posten onderwijs en cultuur. In de beide posten kan men immers raken aan het diepere, sacrale cultuurbeleven van de bevolking. Zowel in onderwijs als in cultuur kan men het erop aanleggen dat de modale Vlaming de associatie maakt "Vlaanderen-rechtmatigheid-sacrale orde". Onder *sacraal* wordt hier verstaan: datgene wat van nature uit ervaren wordt als behorend tot een fundamentele en onaantastbare basisorde. Het gaat om de diepere betekenissen die binnen een gemeenschap leven. Simpel voorbeeld: "haal de vlag boven" is voor de meeste mensen: de driekleur voor de dag halen. Indien de mensen als vanzelf naar de leeuwenvlag zouden grijpen, zou je kunnen zeggen dat Vlaanderen lééft.

Iedereen kan nog dergelijke voorbeelden verzinnen. In een wereld waarin alle betekenissen die niet meteen economisch nuttig zijn weggeperst dreigen te worden, gaat het hier om een opdracht van verrijkende betekenis Vlaams ontvoogdingsbeleid en humanistisch cultuurbeleid zijn dus langs dezelfde kant van de barricade te vinden. We zijn dus echt niet bezig in de marge. Als ons Vlaanderen er ooit komt - hetgeen we dus verhopelijk en in welke richting ook objectieve mondiale krachten werkzaam zijn - dan zal er nog ontzettend veel werk aan de winkel zijn om er een fatsoenlijke natie van te maken.

De kern van de strategie van de nieuwe Vlaamse generaties moet verder zijn Vlaanderen als een vanzelfsprekendheid aan te nemen. Het is in de hele wereld normaal dat men lid van zijn gemeenschap is, dus ook in Vlaanderen. Wie dat niet vindt, hoort de uitleg te verschaffen. Thans moeten wij uitleggen wat overal in de wereld geen uitleg hoeft. Wie moet uitleggen, staat altijd op achterstand.

Die vanzelfsprekende aanname is dus punt één. De heroriëntering van het onderwijs- en cultuurbeleid is punt twee. Voor de beide punten kunnen academici wel degelijk concreet actie ondernemen. We kunnen toch, om te beginnen, in onze eigen kringen de vanzelfsprekendheid om Vlaanderen altijd als basisreferentiekader te hanteren zelf uitdragen?

Het tweede vraagstuk moet grondig aangepakt worden, dat is waar. Maar academici zouden werkgroepen kunnen vormen en die als hefboom gebruiken om beleidsmensen op het gewenste spoor te krijgen.

En tenslotte is er de uitbouw van de belangengemeenschap Brussel-Vlaanderen. Daartoe is een goed functionerende Vlaamse regering nodig. Die hebben we nu niet. Maar we kunnen wél druk uitoefenen op de huidige, erg zwakke ploeg. En misschien doen we er goed aan daarbij de minder traditionele wegen op te gaan.

Er is dus wel degelijk concreet wat mogelijk. We kunnen ons rustig héél realistisch opstellen. Het is ook duidelijk dat we ons binnen België nooit zullen kunnen ontwikkelen. Het is ten derde eveneens klaar dat de Vlaamse ontvoogding en de strijd voor menselijke volwaardigheid langs dezelfde kant van de barrière te vinden zijn. Eigenlijk *is* de inzet voor de ontvoogding van Vlaanderen een strijd voor menselijke volwaardigheid. Zulke ontvoogding is namelijk de vrucht van een democratisch proces, en die democratie is voor Jean-Marie Guéhenno "een waarde waarin men moet geloven omdat ze zin geeft aan individuele levens, die anders onvoltooid zouden blijven."⁸ En dat laatste denkbeeld brengt er mij toe een oproep te doen naar de jongeren onder ons, want de wereld die

thans voorbereid wordt, is diegene waarin zij nog lang zullen moeten functioneren. Het gaat hen dus aan !

1. De onvolprezen Wim Jorissen zaliger - ooit, als mijn informatie klopt, nog VVA-lid - heeft wetsvoorstellen ingediend om het opschuiven van de Frans-Nederlandse taalgrens onder het Belgisch regime weer ongedaan te maken. We schrijven dan het jaar 1963.
2. Men denke aan Cools, Spitaels, Van Cauwenberghe en zovele anderen.
3. Nog vandaag spelen er in Wallonië meer dan 300 toneelgezelschappen in het Waals.
4. C.H. Peeters, *Nederlandse taalgids*, De Sikkel, 1930, blz XIV.
5. *WJ*, 16/11/2000
6. *Le Soir* (Bron: *Journal* 18/6/1998)
7. Zie *De Sociaal-economische belangengemeenschap Vlaanderen/Brussel. Aanzet tot omschrijving van de problematiek*. SERV-publicatie, 21/1/1998
8. Jean-Marie Guéhenno. *De toekomst van de vrijheid*. Vertaling van *L'avenir de la liberté* door Katelijne De Vuyst, Lannoo, 2000, biz 8.

Alain Madelin en het "waardenliberalisme"

Alain Mouton

In Frankrijk schermt men tijdens debatten over de eigenheid van het land in vergelijking met andere staten graag met de onduidelijke maar tegelijk veelzeggende uitdrukking "*l'exception française*". Frankrijk zou in het concert van de Europese natie-staten een uitzondering zijn en dat om verschillende redenen. De Fransen hebben zich, sinds eeuwen, altijd al superieur gevonden ten opzichte van de andere landen of volkeren. Een houding die niet - zoals velen zouden denken - teruggaat naar de Franse Revolutie, maar wel naar het autoritaire en centralistische koningsschap van Hugues Capet. We moeten hier niet opnieuw de geschiedenisboekjes bovenhalen. De Capetingers liggen aan de basis van de jacobijnse staat die Frankrijk nog altijd is. Vanuit het Ile-de-France (Parijs) hebben ze de Franse taal en cultuur verspreid over het hele gebied dat nu de Franse staat uitmaakt (en eigenlijk ook daarbuiten). Frankrijk ligt ook aan de basis van de moderne natie-staat, een staatsvorm die door de toenemende globalisering sterk onder druk komt te staan.

Vele Franse intellectuelen en politici die zichzelf beschouwen als verdedigers van de ene en ondeelbare republiek zitten gewrongen met hun eigen geschiedenis. Dat hun land jarenlang geregeerd werd door een vorst die zijn macht dan nog op sacrale wijze van God mocht ontvangen maakt dat zij zich daar ongemakkelijk voelen. Daarom verwijzen zij liever naar Frankrijk als natie-staat die tegelijk de universele vertegenwoordiger van de mensenrechten is. In Frankrijk zijn de mensenrechten ontstaan en het land geldt daarom als een lichtend voorbeeld voor andere naties.

Ook dit argument klinkt in de postmoderne wereld eerder hol. De principes van de mensenrechten of het politiek liberalisme zijn in de Westerse wereld overal ingeburgerd en slechts een minderheid waagt het hen fundamenteel in vraag te stellen. Dat die *human rights* theorie geleid heeft tot een samenleving die eigenlijk weinig meer is dan een liberaal sociaal-democratische consensus doet weinig of niet ter zake.

Daarom heeft men een aloud Frans wapen bovengehaald: Frankrijk zou op het vlak van economische verhoudingen anders zijn dan de andere staten die zich al te graag in de armen van economisch liberalisme en kapitalisme zouden werpen. Een lichtend voorbeeld tegen de anarchistische

kapitalistische wereld, met zijn dominantie van de Amerikaanse cultuur. Een argument dat vooral de voorbije jaren vaak werd gehanteerd. Het is inderdaad zo dat het politieke liberalisme in Frankrijk allang wortel heeft geschoten maar dat het economisch liberalisme er allesbehalve populair is. Al sinds de tijd van Colbert zijn staat en economie nauw met elkaar vervlochten. Ook voor de rechterzijde is dat altijd evident geweest. Niemand stelde zich zelfs vragen bij het feit of een bank wel eigendom van de staat mocht zijn. Dat staatsbanken zoals *Crédit Lyonnais* in de jaren '80 door corruptie ten onder gaan en dat op de kap van de belastingbetaler, daar stelt men zich amper vragen bij.

De momenten waarop Frankrijk resoluut voor het economisch liberalisme koos zijn schaars. Halverwege de jaren '80 pleitte de toenmalige eerste minister Chirac voor een Thatcher-politiek van verregaande privatiseringen maar dat was vooral uit electoraal oogpunt interessant met name in voorbereiding op de verkiezingsstrijd voor het presidentschap met François Mitterrand.

In de regering Chirac bevond zich toen een jonge briljante politicus: Alain Madelin. Als staatssecretaris voor industrie maakte hij duidelijk dat hij één taak had: het ministerie zo vlug mogelijk overbodig maken. Hij zei hetzelfde toen hij in 1993 minister voor privatiseringen werd. Madelin (56) is een witte raaf in Frankrijk. Hij is één van de weinigen die resoluut opkomt voor de regels van de vrije markt en hij koppelt daaraan ook een welomschreven waardenpatroon. Niet verwonderlijk aangezien hij een hevig bewonderaar is van Friedrich Hayek (1899-1992), de Brits-Oostenrijkse filosoof die algemeen als een van de vaders van het neoliberalisme wordt beschouwd. Hij koppelde het economisch liberalisme aan een sterk ethisch bewustzijn. Madelin is trouwens lid van de *Mont Pélérin Society*, een genootschap dat elk jaar in Zwitserland samenkomt en de herinnering aan Hayek levendig houdt.

Een "Britse" liberaal

Madelin wordt door een groot deel van de Franse politieke klasse met een scheef oog bekeken. Dat kan verwonderlijk klinken. Hij profileert zich openlijk als liberaal en Frankrijk wordt toch als de bakermat van het moderne liberalisme beschouwd? De verklaring voor het feit dat Madelin een a-typisch politicus is, ligt zoals reeds gezegd in de betekenis die men aan het woord liberalisme geeft. Eerst en vooral is hij een liberaal in de economische betekenis van het woord en onderscheidt zich daardoor van het gros van de Franse politici die pleiten voor een sterke

staatstussenkomst. Anderzijds is zijn politiek liberalisme veeleer geïnspireerd door het Britse voorbeeld. Een samenleving die bestaat uit individuen met gelijke en onvervreembare rechten moest spontaan groeien en is het resultaat van een lang leerproces. Dat is het verschil met het Franse (en eigenlijk continentale) liberalisme dat het resultaat is van een bloedige Franse revolutie en de grondvesten van een oude samenleving heeft aangetast.

Daartegenover stelt Madelin een liberalisme dat zowel politiek, economisch, ethisch als filosofisch is. Dat is eigenlijk de rode draad in het denken van deze jurist. Om zijn standpunten te verduidelijken is hij echter altijd verplicht een aantal misverstanden uit de wereld te halen. Wij citeren hem hier: *"Je moet maar beginnen bij het economisch liberalisme en je bent verplicht een aantal zaken recht te zetten. Neem nu wat men het economisch liberalisme noemt. Het is voor mij nog altijd moeilijk om de Fransen van de voordelen van zo'n ordeningsprincipe te overtuigen. Tal van vooroordelen doen daarover de ronde en worden nog versterkt door de manifeste aspecten van het economisch liberalisme. Men heeft het bijvoorbeeld over de macht van de speculanten maar vergeet welke dynamiek een geglobaliseerde economie voortbrengt. Ik denk maar aan de gemakkelijke toegang tot allerlei kapitaalbronnen, het verhogen van economische uitwisseling waar ook armere landen van kunnen profiteren..."*

Madelin stelt verwonderd vast (in *Le Figaro* van 29 juni 2000) dat de tegenstanders van het economisch liberalisme de vrije markt als een doel zien. *"Voor mij is het slechts een middel. Veel essentiëler zijn wat ik de waarden noem. Ik verwijz daarbij graag naar de encycliek Centesimus Annus die Johannes Paulus II tien jaar geleden publiceerde. Daarin stelde hij op kernachtige wijze dat de economische vrijheid slechts een aspect is van de menselijke vrijheid. In die optiek verdeelt het liberalisme niet het recht van de sterksten maar van de zwakste. Ik noem dat het waardenliberalisme."*

Hij gaat nog verder: *"religieus denken en liberaal denken vertrekken van hetzelfde axioma: de waardigheid van de mens en zijn fundamentele rechten."* In de ogen van Madelin moeten de liberaal aandacht hebben voor de mens als persoon. Geen vervreemde *homo economicus*, maar een concrete mens, uniek, verantwoordelijk en erfgenaam van zijn rechten en plichten die in de samenleving zijn geworteld. Madelin: *"Deze rechten zijn trouwens niet het loutere resultaat van de rede, maar van de joods-christelijke traditie."*

Maar tegelijk zeer Frans

Vrijheid is dus niet onbeperkt maar wordt gestuurd door ethische normen en het recht. *"Het liberalisme is geen laxisme, niet de mogelijkheid om om het even wat te doen. Wanneer de vrijheid niet wordt ondersteund door het principe van de persoonlijke verantwoordelijkheid, is ze niets waard."*

Het feit dat iemand als Madelin zich in de Angelsaksische traditie plaatst heeft ook zijn keerzijde. Hij evolueert soms al te zeer in de richting van een soort van "legalisme" waarbij het abstracte universele recht boven alles wordt geplaatst. Dat blijkt uit een van zijn recente werken *Le droit du plus faible* gepubliceerd in 1999. Daarin stelt Madelin onomwonden dat de NAVO-interventie een essentieel gegeven is in onze diplomatieke geschiedenis. Niet omwille van de diplomatieke implicaties (daar wordt amper met een woord over gepraat) wel dat het principe van natie-staat ondergeschikt wordt gemaakt aan dat van de universele mensenrechten.

Een ander punt waar Madelin zeer dicht bij de Amerikaanse politieke cultuur zit is zijn pleidooi voor een grondige hervorming van het onderwijs. Madelin is een van de weinige politici op het Europese vasteland die onomwonden pleiten voor de zogenaamde schoolcheques. Daarbij zou het onderwijs niet langer gesponsord worden via subsidies die rechtstreeks van de overheid komen maar door een financiering van elke leerling met een cheque. Die kan dan zijn eigen school naar keuze bepalen. Daardoor neemt de concurrentie tussen de scholen toe en moet de kwaliteit logischerwijs stijgen. Tegen dit systeem bestaan echter zelfs in de Verenigde Staten grote bezwaren.

Madelin is een zeer actieve geest. Hij publiceert niet alleen tal van boeken (zie bibliografie) maar heeft ook een eigen denkforum *Idées-Action* opgericht. De bedoeling van de organisatie bestaat erin het vrij initiatief te bevorderen tegenover 'l'aristocratie d'Etat'. Deze beweging had een grote invloed op de verkiezingscampagne die de huidige Franse president Jacques Chirac in 1995 voerde. Na zijn overwinning benoemde Chirac Madelin tot zijn minister van Financiën, meteen de nummer twee van de regering. Madelin hield het met zijn neo-liberaal pleidooi slechts een paar maanden vol. Bijkomend nadeel was dat hij deel uitmaakte van het UDF, een kartel van verschillende "liberale" partijen die aan de rechterzijde van het Franse politiek spectrum altijd een beetje op de achtergrond stond ten opzichte van het allesoverheersende gaullistische RPR. Het UDF is trouwens in niets te vergelijken met onze politieke partijen want het is veel minder gestructureerd. Zo stond Madelin eerst aan het hoofd

van de PR (*Parti Républicain*) terwijl hij nu *Démocratie Libérale* leidt, een beweging binnen het UDF. Hij overweegt om zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen in 2002.

Of hij op een groot stemmenaantal zal kunnen rekenen is zeer de vraag. Het feit dat hij tijdens zijn jeugd lid geweest is van het rechts-radicalen *Ordre Nouveau* doet hier niet ter zake. En zijn trouwens al meer Franse presidenten geweest met een "extreem-rechts" verleden. Madelin heeft echter het etiket "liberaal" op zijn voorhoofd plakken en dat is in Frankrijk altijd een nadeel. Toch stapt het niet af van zijn principes. Meer nog, hij probeert op alle mogelijke manieren te bewijzen dat het economisch liberalisme wel degelijk thuishoort in de Franse politieke cultuur. Volgens hem beweert de geschiedschrijving ten onrechte dat de economische geschiedenis van Frankrijk sinds de Tweede Wereldoorlog gekenmerkt wordt door een opgang van de staatstussenkomst. "Fout," zegt Madelin. "Het klopt dat Frankrijk op het vlak van liberale hervormingen achterloopt op de ons omringende landen maar er zijn genoeg elementen die aantonen dat Frankrijk in het economisch liberalisme is ingebed." De voorbeelden die hij aanhaalt klinken echter niet overtuigend. Zijn de keynesiaanse plannen die dateren uit de jaren '50 daar een voorbeeld van? Dat was toch een periode met een sterke staatstussenkomst in de economie, en dat niet alleen in Frankrijk. Hier zou Madelin toch wat meer overtuigingskracht aan de dag moeten leggen en valabele argumenten of voorbeelden aanhalen.

Madelin mag trouwens de meest "Angelsaksische" van de Franse politici worden genoemd, hij blijft op bepaalde momenten een exponent van het klassieke Franse republicanisme. In het huidige debat rond de decentralisering van Frankrijk naar aanleiding van de aanhoudende problemen in Corsica verwijst hij in zijn pleidooi naar Gambetta, Jules Ferry of Waldeck-Rousseau, niet echt het voorbeeld van de hardnekkige verdedigers van decentralisatie. Het beste voorbeeld is misschien nog te vinden in zijn recente "Europese" memoires die ex-Commissaris Karel van Miert publiceerde. Tijdens het debacle rond *Crédit Lyonnais* - de bank nam op de kap van de belastingbetaler grote risico's - nam Madelin zowaar de verdediging van het staatsbedrijf op zich.

Werken:

- *Pour libérer l'Ecole: l'enseignement à la carte*, Robert Laffont, 1984
- *Chers compatriotes*, JC Lattès, 1994
- *Quand les autruches relèveront la tête*, Robert Laffont, 1995
- *Au sources du libéralisme français*, Perrin, 1997
- *Le droit du plus Faible*, Robert Laffont, 1999

Het technologiebeleid als verankeringsinstrument

Frederik Pieters

In een vorig artikel hebben we aangetoond dat een economische fundering aanwezig is voor verankering. Daarna hebben we een beknopt overzicht gegeven van de mogelijke instrumenten die voor economische verankering aangewend kunnen worden. In dit artikel willen we het belang van technologie in het algemeen en het belang ervan als verankeringsinstrument uitdiepen.

De rol van technologie

Binnen de *Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling* (OESO) is een nieuw model ontwikkeld dat een verklaring biedt voor de economische groei. De benadering van technologische verandering als een endogeen element van het economische proces staat centraal in dit nieuwe model (OESO, 1992).

Vroeger ging men ervan uit dat nieuwe technologieën buiten het economische systeem ontstonden en pas naderhand in de economie binnensijpelden. Tegenwoordig gaat men ervan uit dat technologische veranderingen in hun ontwikkelingen en hun toepassingen sociale processen zijn en geen gebeurtenissen. Ze worden steeds uitgedacht, ontwikkeld en verspreid door middel van langdurige en zware investeringen binnen de economie. Technologische veranderingen moeten bijgevolg op een dynamische manier binnen de economie benaderd worden en niet op een statische exogene manier.

Technologische innovatie is tegenwoordig de voornaamste motor van de economische groei. In de geavanceerde industriële landen wordt meer dan de helft van de economische groei eraan toegewezen (Larosse, 1997). Deze technologische innovatie omvat een geheel aan kennisverrijkende activiteiten die de kwaliteit en de performantie van producten en diensten verbeteren.

Innovatie is dan ook van doorslaggevend belang voor de welvaart van een land, het is de bepalende factor voor de internationale competitiviteit van de nationale economie en de drijvende kracht achter maatschappelijke transformaties. De traditionele industriële economie maakt plaats

voor de kenniseconomie, dit is een economie in staat van permanente technologische verandering. Hierbij verandert de economische structuur en moet bijgevolg ook het overheidsbeleid zich aanpassen. Het management van de immateriële activa en van het kennisnetwerk tussen de verschillende actoren in de economie komt centraal te staan.

De klassieke lineaire benadering volgens dewelke wetenschappelijke uitvindingen sequentieel in de economie worden geïntroduceerd en verspreid (*technology-push*) of door de marktvraag worden uitgelokt (*market-pull*), gaat niet meer op. Tegenwoordig is er een veelvuldige wisselwerking nodig tussen de technologische mogelijkheden die in een O&O-afdeling worden verkend, de bedrijfseconomische capaciteiten van de productieafdeling en de commerciële opportuniteiten die de marketingafdeling ziet. Daarbij wordt het voor bedrijven steeds moeilijker om alle kennis zelf in huis te hebben. Ze moeten meer en meer een beroep doen op complementaire kennisbronnen in andere bedrijven en onderzoeksinstellingen. De kenniseconomie volgt een interactief groei-model dat gekenmerkt wordt door permanent leren en een nauwe koppeling van nieuwe ontwikkelingen aan gebruikersnoden.

Economische beginselen van technologische verandering

Indien men de factor technologie in de economische theorie wil inpassen, moet men rekening houden met de karakteristieken van technologie als economisch goed in het algemeen en als investeringsgoed in het bijzonder. We bekijken achtereenvolgens technologie als bijzonder economisch goed, de toenemende meeropbrengsten van technologie en tenslotte de alternatieve coördinatievormen (Larosse, 1997).

Technologie als bijzonder economisch goed

Wetenschappelijke kennis en kennis van technieken (technologie) is een bijzonder economisch goed. Het heeft eigenschappen van een publiek goed, namelijk de niet-rivaliteit in het gebruik. In tegenstelling tot gewone economische goederen is het bij kennis wel mogelijk dat ze tegelijkertijd door meerdere personen gebruikt wordt. Het gebruik door de ene hindert de andere niet. Dit heeft tot gevolg dat er bij kennisproductie zogenaamde positieve externaliteiten ontstaan (*spillovers*). De totale sociale opbrengst van technologische innovatie is door het gelijktijdig gebruik ervan door verschillende actoren groter dan de private opbrengst van degene die verantwoordelijk is voor de technologische innovatie. Men spreekt over een sociale opbrengst die gemiddeld twee tot drie keer hoger ligt dan de private opbrengst (Larosse, 1997).

Deze positieve externaliteiten leiden vanuit maatschappelijk oogpunt tot een onder-investering van de individuele bedrijven in O&O. Het fundamentele probleem is de toe-eigenbaarheid van de eigen vondsten. Men is niet geneigd om in onderzoek te investeren als men er zelf de vruchten niet van kan plukken. Ook in een concurrentiële omgeving is dus omwille van het grote maatschappelijke nut publieke ondersteuning van O&O gelegitimeerd.

Een andere mogelijkheid om de individuele onderinvestering tegen te gaan is het toekennen van tijdelijke monopolies door middel van exclusieve eigendomsrechten (octrooien).

Het is de uitdaging voor de overheid om een evenwicht te zoeken tussen enerzijds het aanmoedigen van individuele inspanningen voor innovatie en anderzijds het bevorderen van de maatschappelijke verspreiding van die individuele inspanningen, de diffusie. Overheidsregulatie is een essentieel element in de mix van concurrentie en bescherming, waarbij verschillende innovatiestrategieën mogelijk zijn.

Toenemende meeropbrengsten

Een tweede groot verschilpunt met traditionele economische goederen, afgezien van het karakter van bijzonder economisch goed, zijn de stijgende meeropbrengsten. Bij standaardgoederen, waarvan de marginale kosten toenemen bij stijgende productie, is er in een concurrentiële markt een uniek en optimaal evenwichtspunt tussen vraag en aanbod. De productie van kennis kent echter een cumulatieve groei, wat leidt tot toenemende meeropbrengsten. Het heeft meer weg van een sneeuwbaaleffect waarbij steeds een stukje nieuwe kennis bij de reeds verworven kennis gevoegd wordt, wat op zijn beurt leidt tot een grotere en snellere ontwikkeling van toekomstige kennis.

Technologische evolutie verloopt dus volgens een niet-lineair proces dat kan leiden tot een exponentiële groei. Deze enorme groei is te danken aan positieve meeropbrengsten zoals de schaalopbrengsten in de productie, de kennistoename door de diffusie en zogenaamde netwerk-externaliteiten die ontstaan bij een toename van het aantal aanbieders en gebruikers.

Deze toenemende meeropbrengsten zijn verantwoordelijk voor een specifiek economisch kenmerk van technologie. Ze zorgen namelijk voor de padafhankelijkheid van technologische evolutie. Deze padafhankelijkheid houdt in dat historische keuzes en zelfs toeval een bepalende invloed uitoefenen op het eindresultaat van de technologische evolutie. Bij niet-lineaire processen zijn er immers verschillende evenwichtoplossingen

mogelijk voor het eindresultaat. Een beperkte voorsprong van een bedrijf op een bepaald gebied kan vlug uitgroeien tot een onoverbrugbare kloof, zodat er geen plaats meer is voor andere (eventueel technisch betere) oplossingen. Dit geeft aanleiding tot oligopolistische en monopolistische marktstructuren. Een goed voorbeeld hiervan is het bedrijf *Microsoft* met zijn besturingssystemen voor computers. Hier is dus een specifieke reguleringstaak voor de overheid weggelegd.

Alternatieve coördinatievormen

Innovatiegedrag is toekomstgericht en speculatief en dus meestal gebaseerd op beperkte informatie. Dit schept plaats in de economie voor instituties zoals onderzoeksinstellingen. Zij handelen immers volgens stabiele patronen, die niet gebaseerd zijn op de beperkte informatie omtrent de toekomst.

Het marktmechanisme krijgt een andere invulling omdat markttransacties niet langer *zero sum*-spelen zijn onder invloed van het schaarsteprincipe, maar *positive sum*-spelen worden in coöperatieve verbanden.

Deze factoren leiden ertoe dat er nieuwe coördinatievormen ontstaan tussen instituties en bedrijven die gebaseerd zijn op samenwerking. Netwerken zijn het voorbeeld bij uitstek van dit interactief model. Netwerken proberen immers de externe effecten van kennisproductie te internaliseren, en daardoor bevorderen zij innovatie en O&O.

Nationale innovatiesystemen

Zoals hierboven reeds duidelijk is gemaakt, is kennisproductie onderhevig aan marktvalingen. Externaliteiten naar derden zijn oorzaak van een onderproductie aan kennis. Dit wordt door de overheid meestal tegengegaan door subsidies aan industriële O&O en door publieke O&O-inspanningen. Dit overheidsoptreden kan ook onderhevig zijn aan valingen onder invloed van belangengroepen en van de overheidsbureaucratie.

Het toenemend belang van interactie tussen de verschillende actoren en instituties legt meer en meer de nadruk op het innovatiesysteem. Het voorkomen van systeemvalingen wordt dan ook een nieuw en belangrijk beleidsdoel voor overheden.

Binnen de OESO werd hiervoor met het programma *Technology and the Economy* een beleidskader uitgewerkt. Centraal staat het zogenaamde nationale innovatiesysteem. We gaan nu verder in op de drie essentiële elementen ervan: de innovatie, het systeem en het nationale element (Larosse, 1997).

Innovatie

Innovatie is het ganse proces van technologische, organisatorische en sociale vernieuwingen met economische betekenis. Het is dus ruimer dan de technische vernieuwing die het resultaat is van O&O. Het economisch nut en de economische toepassing zijn fundamentele elementen van innovatie.

Bij het innovatieproces wordt er gebruik gemaakt van allerhande soorten kennis. Naast de formele kennis wordt ook informele kennis benut. Formele kennis die neergeschreven is in wetenschappelijke publicaties, handleidingen en octrooien is makkelijk overdraagbaar. Informele kennis, die vooral door ervaring wordt opgebouwd en in hoofdte van mensen aanwezig is, is daarentegen veel moeilijker overdraagbaar. Om innovatie te laten slagen moet hiermee rekening gehouden worden. Bovendien moet er ook rekening gehouden worden met de verschillende niveaus waarop kennis aanwezig is zoals het wetenschappelijke niveau, het industriële niveau en het bedrijfsniveau.

Innovatiesysteem

Wegens van de interactiviteit van het innovatieproces en wegens van de heterogene actoren die erbij betrokken zijn, is de benadering van het innovatieproces als een geordend systeem met interagerende elementen op zijn plaats. Op bedrijfsvlak uit de systeembenadering zich door de voortdurende wisselwerking tussen de verschillende bedrijfsafdelingen onderling en de terugkoppeling tussen het bedrijf en zijn leveranciers en klanten. Op institutioneel vlak is er de wisselwerking tussen bedrijven, onderzoeksinstellingen, overheden en netwerken.

Nationaal innovatiesysteem

De institutionele context is zeer belangrijk voor de economische ontwikkeling en in het bijzonder voor innovatie. Elk land heeft een eigen industrieel patroon en eigen vormen van technologische relaties. Dit komt doordat de nationale overheden verantwoordelijk zijn voor de economische randvoorwaarden en voor de organisatie van de kennisproductie en -verspreiding door middel van het onderwijs en de O&O. Het nationale onderwijs- en onderzoekssysteem vormt de belangrijkste verankering van het nationale innovatiesysteem. Binnen een geglobaliseerde economie kan de nationale institutionele diversiteit omgezet worden in comparatieve voordelen voor de versterking van de competitiviteit van een land.

Het is dus de taak van de overheid om het nationaal innovatiesysteem zo goed mogelijk te laten renderen voor de lokale economie.

De invloed van eigendoms- en beslissingsmacht op O&O van een onderneming

In het kader van het verankeringsdebat is het belangrijk om te weten of en welke invloed strategische beslissingsmacht heeft op O&O. We zullen ons hiervoor concentreren op het O&O-gedrag van multinationale ondernemingen.

Het belang van *multinationals* in België

Een multinationale onderneming wordt gedefinieerd als een onderneming die ook in het buitenland produceert en aldus actief is op de goederen- en factormarkten van verschillende landen (De Bondt & Sleuwaegen, 1988). Het is dus een multivestiging-onderneming, waarvan één of meerdere vestigingen in het buitenland liggen. De *multinational* moet daarvoor niet alle buitenlandse filialen in volle eigendom bezitten, een controleparticipatie met strategische beslissingsmacht is voldoende.

De discussie is van bijzonder belang voor België, want een groot aantal ondernemingen in België zijn in buitenlandse handen. Indien men het zeer strenge criterium van 50% van de aandelen in buitenlandse handen gebruikt om een onderneming als buitenlands te bestempelen, dan blijken 30% van de 3515 grootste Belgische ondernemingen buitenlands te zijn (Daems & Van De Weyer, 1993). De 3515 grootste ondernemingen zijn allemaal ondernemingen die in 1990 een toegevoegde waarde creëerden van minstens 100 miljoen BEF. De toegevoegde waarde die de buitenlandse ondernemingen creëerden bedroeg zelfs 43,8% van het totaal. Ze zorgden ook voor 39% van de werkgelegenheid.

Buitenlandse dochterondernemingen blijken, gemiddeld genomen en over alle sectoren heen, groter te zijn dan de ondernemingen die in Belgische eigendom zijn. Kleine en middelgrote ondernemingen zijn relatief meer Belgisch. Van de 100 grootste ondernemingen naar omzet, waren er in 1990 zelfs 62 in handen van buitenlandse groepen.

Multinationale ondernemingen zijn in België vooral vertegenwoordigd in hoogtechnologische sectoren (De Bondt & Sleuwaegen, 1988). In 60% van de hoogtechnologische sectoren is er een grote multinationale aanwezigheid, bij de laagtechnologische sectoren is dit slechts 11%. 50% van de laagtechnologische sectoren herbergt slechts een miniem aantal of helemaal geen buitenlandse multinationals. Vooral in de chemie en in de metaalverwerkende nijverheid is er in België een overheersende positie van buitenlandse multinationals.

Het gevolg van de sterke aanwezigheid van buitenlandse ondernemingen in België is dat de Belgische economie sterk afhankelijk is van internationale externaliteiten in onderzoek en ontwikkeling. Onderzoek heeft uitgewezen dat een stijging met 10% van de over de tijd geaccumuleerde O&O-uitgaven in de geïndustrialiseerde wereld een productiviteitswinst van 2,3% veroorzaakt in België (Abraham, Konings & Veugelers, 1998). Dit is meer dan de productiviteitstoename ten gevolge van een gelijkaardige stijging in de eigen O&O-inspanningen die slechts 1,1% bedraagt. Vooral innovaties in de Verenigde Staten, Duitsland en Frankrijk hebben substantiële oversijpelingseffecten.

Op het vlak van oversijpelingseffecten is de aanwezigheid van buitenlandse ondernemingen dus zeker een troef. Deze oversijpelingseffecten nemen echter vaak de vorm aan van belichaamde technologie. De producten waarin de technologie vervat zit moeten worden aangekocht. In de aankooprijzen zitten ook de economische renten van de nieuwe technologie vervat. De economische renten van nieuwe technologieën vloeien zo naar het buitenland. Het is echter veel interessanter om die economische renten zelf op te strijken door zelf hoogtechnologische producten op de markt te brengen. Technologische verankering kan zo de welvaart in Vlaanderen verhogen.

Multinationals en innovatie

Multinationals beschikken meestal over een specifiek voordeel dat ze op een vreemde markt wensen te exploiteren. Dit voordeel moet opwegen tegen de nadelen van in een vreemde markt te produceren. Bovendien moet de *multinational* er meer baat bij hebben dit voordeel zelf te exploiteren dan het op een andere manier te gelde te maken zoals bijvoorbeeld via het verlenen van licenties (De Bondt & Sleuwaegen, 1988).

Dit specifieke voordeel is vaak het bezitten van een superieure technologie. Er bestaat immers een nauw verband tussen researchintensiteit en multinationalisering. De meeste O&O wordt door grote bedrijven uitgevoerd, er zijn immers schaalvoordelen verbonden aan O&O. Eenzelfde redenering in verband met schaalvoordelen gaat op voor buitenlandse investeringen. In die sectoren waar het meeste O&O plaatsvindt zijn zowel O&O als buitenlandse investeringen geconcentreerd bij de grotere ondernemingen (Caves, 1982).

De relatie tussen innovatie en buitenlandse investeringen is tweezijdig. Buitenlandse investeringen worden aangemoedigd door O&O. Door middel van buitenlandse markten is het voor een onderneming mogelijk om meer terugverdieneffecten te realiseren op een initiële O&O-investering.

Langs de andere kant stimuleren buitenlandse investeringen O&O. De multinationale onderneming heeft immers een beter zicht op de mogelijke opbrengsten van O&O-investeringen, en de totale opbrengsten zijn ook groter wegens van een grotere potentiële markt.

Empirisch onderzoek in de Verenigde Staten bevestigt dat hoe onderzoeksintensiever de onderneming is, hoe groter het buitenlands aandeel in O&O-opbrengsten is (Caves, 1982). Het buitenlands aandeel in O&O-opbrengsten is ook groter voor basisonderzoek dan voor ontwikkeling. Bij ontwikkelingsprojecten worden innovaties vaak aangepast aan specifieke marktbehoeften.

Het actief zijn in het buitenland heeft ook invloed op O&O. Hoe groter het buitenlands aandeel in de omzet, hoe meer O&O lange-termijngericht is en hoe meer het gericht is op fundamenteel onderzoek.

Lokalisatie van O&O

Porter (1986) stelt dat er vier factoren bepalend zijn om een activiteit in een of meerdere locaties te concentreren. Deze factoren zijn achtereenvolgens de schaalvoordelen die in het uitvoeren van de activiteit gerealiseerd kunnen worden, het bestaan van leereffecten, het comparatief voordeel dat bepaalde locaties hebben voor het uitvoeren van een bepaalde taak en tenslotte de coördinatievoordelen die gerealiseerd kunnen worden door verschillende activiteiten op dezelfde locatie uit te voeren. De eerste twee factoren bepalen het aantal locaties waar een bepaalde taak wordt uitgevoerd, de laatste twee factoren bepalen waar de taak zal gelocaliseerd worden.

Specifiek voor O&O zijn er belangrijke schaafeffecten. Dit komt voornamelijk door de grote vaste kosten, onafhankelijk van omzet of marktaandeel, die nodig zijn voor O&O. Er zijn ook belangrijke leereffecten in O&O. Deze twee factoren leiden ertoe dat multinationals meestal een beperkt aantal grote onderzoekscentra hebben.

Om efficiënt aan O&O te doen is er een continue interactie met de productie-afdelingen vereist. Het onderzoek moet gestuurd worden naar de relevante economische problemen en de mogelijke oplossingen moeten in de praktijk getoetst worden. Bovendien bekleedt O&O een strategische rol in de toekomst van een bedrijf, en er is dus ook nauw overleg nodig met de ondernemingstop. Deze communicatie- en coördinatievereisten leiden er meestal toe dat O&O gecentraliseerd wordt bij het hoofdkwartier.

Empirisch onderzoek bevestigt deze theoretische concepten. In 1980 bedroeg bij Amerikaanse ondernemingen het gedecentraliseerde deel

van O&O slechts 12% (Porter, 1986). De O&O-activiteiten die wel gedecentraliseerd zijn hebben vooral betrekking op het aanpassen van producten aan lokale marktomstandigheden en slechts zelden op basisonderzoek en productontwikkeling. Gedecentraliseerd onderzoek vindt bijna altijd plaats in de onmiddellijke omgeving van belangrijke productiecentra en belangrijke en trendsettende afzetmarkten. Ook procesinnovaties worden vaak decentraal uitgevoerd nabij belangrijke productiecentra.

Netwerken en innovatie bij *multinationals*

Technologie is de drijvende motor achter internationale competitie, maar technologie verandert snel en onvoorspelbaar. De reeds belangrijke vaste kosten voor het ontwikkelen van nieuwe technologieën stijgen continu. Zij zijn een van de voornaamste oorzaken van de grote concentratiebewegingen die we tegenwoordig meemaken in bijvoorbeeld de farmaceutische sector. *Multinationals* kunnen deze groei echter niet bijhouden, noch door hun eigen interne groei noch door mega-fusies. Multinationale ondernemingen worden dan ook aangespoord om O&O-samenwerkingsverbanden aan te gaan om zo schaal- en leereffecten te verwerven (Porter, 1986).

Er zijn voor *multinationals* echter nog andere motieven om O&O-samenwerkingsverbanden aan te gaan. Zo kan het interessant zijn om toegang te krijgen tot technologie door in een netwerk te stappen met een technisch meer geavanceerde onderneming. Ook kan het makkelijker zijn om een bepaalde kennis door middel van samenwerking te verwerven dan deze op eigen houtje op te bouwen. Zo is het bijvoorbeeld voor een pure productie-onderneming niet vanzelfsprekend om zelfstandig uitgebreide commerciële kennis op te bouwen. Een andere reden om samen te werken is het vormgeven van de industrie. Een voorbeeld hiervan is het afspreken van technische wereldstandaarden. Het vlugger ingang doen vinden van een bepaalde standaard schermt de markt af voor de standaard van concurrenten, zelfs als deze technisch beter is. Denken we hierbij bijvoorbeeld aan de evolutie van de standaarden in de videotecnologie waar VHS het uiteindelijk heeft gewonnen van Betamax en super 2000, hoewel het technisch niet beter was. Tenslotte mogen natuurlijk ook de traditionele voordelen van samenwerken zoals het internaliseren van externe effecten (cfr. supra) niet uit het oog verloren worden.

Volgens Porter (1990) zal er door de globalisering een toenemende decentralisering zijn van O&O. Om succesvol te zijn zal een onderneming toegang moeten hebben tot al het belangrijk wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot zijn vakgebied. Een zogenaamd "venster op technolo-

gie" is dus onontbeerlijk. Hiervoor zal een onderneming ook buitenlandse onderzoekscentra moeten inschakelen. Deze centra moeten bij voorkeur daar gelocaliseerd worden waar de meeste comparatieve en concurrentiële voordelen gerealiseerd kunnen worden. De aanwezigheid van wetenschappelijke kennis door bijvoorbeeld een toplaboratorium is hierbij slechts één van de belangrijke factoren, maar het is niet van doorslaggevend belang. Het aanwezig zijn van een cluster met zowel technische kennis, marktinteractie, afnemers, toeleveranciers en concurrenten is de ideale biotoop. Dit laatste geldt ook voor de thuisbasis van multinationale ondernemingen. Indien de thuisbasis hieraan niet voldoet zal ze volgens Porter in de toekomst genoodzaakt zijn te verhuizen. Clusters zijn dus het verankeringsinstrument van de toekomst.

Belang en achtergronden van clusters

Van het clusterconcept, dat in 1990 werd gelanceerd door Michael Porter, bestaat geen eenduidige definitie. Clusters zijn een hecht en samenhangend netwerk van bedrijven en ondersteunende instellingen binnen een bedrijfstak of een geheel van met elkaar verbonden bedrijfstakken waarbinnen zowel wordt samengewerkt als geconcentreerd. Clusters zijn een economisch gegeven en ze worden gevormd door de markt. Ze komen dan ook meestal voor in mature industrieën (De Backer & Debackere, 1999).

Porter (1990) beschrijft hoe succesvolle nationale industrieën meestal met elkaar verbonden zijn, zowel verticaal met leveranciers, klanten en afnemers als horizontaal met concurrenten. De redenen voor cluster-vorming vloeien voort uit de nationale comparatieve voordelen. Een succesvolle industrie helpt andere succesvolle industrieën te creëren in een wederzijds versterkend proces.

Binnen een cluster ondersteunen alle ondernemingen elkaar. Alle ondernemingen investeren in gespecialiseerde maar aanverwante technologie, kennis, infrastructuur en menselijk potentieel. Hierbij is er veel oversijpeling tussen de verschillende ondernemingen. De schaal van de cluster moedigt verdere investeringen en specialisatie aan. Uiteindelijk wordt het geheel van de cluster van competitieve industrieën meer dan de som van de samenstellende delen.

Bij het groeien van clusters worden in de economie middelen aangetrokken vanuit geïsoleerde industrieën die de middelen niet zo productief kunnen aanwenden. Porter (1990) voorspelt dat hoe groter de blootstelling aan internationale concurrentie wordt, hoe meer er sprake zal zijn van clustering.

Een essentieel kenmerk van een cluster is de geografische concentratie, in een regio of zelfs in een stad. De geografische concentratie van concurrenten, klanten en toeleveranciers bevordert de efficiëntie en de specialisatie. Ze trekt ook menselijk talent en andere noodzakelijke productiefactoren aan. Dit alles maakt de regio of stad tot een unieke competitieve omgeving voor bepaalde industrieën.

De geografische concentratie heeft een bijzondere invloed op innovatie. Nabijheid verhoogt de concentratie van informatie, de snelheid waarmee deze rondgaat in de industrie en ook de snelheid van de diffusie van innovaties. Tegelijkertijd wordt de ongewilde oversijpeling van kennis buiten de cluster beperkt omdat de vormen van communicatie die gebruikt worden (zoals persoonlijk contact) dit bemoeilijken.

De oversijpeling tussen universitair onderzoek en de bedrijfs wereld is ook zeer sterk gelocaliseerd, er is bijna enkel oversijpeling tussen nabijgelegen universiteiten en ondernemingen. Zo vestigen *spin-offs* zich meestal in de nabijheid van de universiteit of onderneming waaruit ze ontsproten zijn.

Porter (1990) stelt dat locatie-effecten complementair zijn aan de algemene omgevingsvoorwaarden die door nationale overheden worden gecreëerd. Het is vooral de combinatie van beide die voor competitieve voordelen kan zorgen.

In een wereld met een toenemende wereldwijde concurrentie worden puur lokale factoren paradoxaal genoeg steeds belangrijker. Het aanmoedigen van clustervorming is dan ook een belangrijk beleids- en verankeringsinstrument voor de overheid. Hierbij moet de overheid zowel aandacht besteden aan het versterken van reeds bestaande clusters als aan het creëren van nieuwe (hoogtechnologische) clusters.

Besluit

Onderzoek en ontwikkeling is omwille van schaalvoordelen en omwille van zijn strategisch belang een typisch sterk gecentraliseerde activiteit. Dit geldt in het bijzonder voor basisonderzoek en productontwikkeling. Procesinnovaties en het aanpassen van producten aan lokale markten wordt vaker gedecentraliseerd. Vlaamse ondernemingen die overgenomen worden zien dan ook vaak hun belangrijkste O&O-activiteiten verhuizen naar het hoofdkwartier. Hierdoor verliest Vlaanderen de positieve effecten die zo'n innovatie-activiteiten met zich meebrengen. Technologische verankering kan dit tegengaan.

In de toekomst valt een grotere decentralisatie te verwachten in O&O-activiteiten. Dit zal gepaard gaan met toenemende netwerkvorming en clustering. Een Vlaams clusterbeleid kan een efficiënt middel zijn om O&O-activiteiten samen met hun afgeleide positieve effecten in Vlaanderen te verankeren. Vlaamse technologieclusters kunnen ervoor zorgen dat O&O-activiteiten van overgenomen Vlaamse bedrijven niet naar het buitenland verhuizen. Bovendien kunnen ze nieuwe buitenlandse ondernemingen en onderzoekscentra aantrekken die een venster op bepaalde technologieën zoeken. Clusters zijn ook noodzakelijk als thuisbasis voor Vlaamse ondernemingen die internationaal willen doorgroeien. Het is voor Vlaanderen veel interessanter dat Vlaamse ondernemingen zelf doorgroeien tot multinationals zodat economische renten van technologie naar Vlaanderen vloeien in plaats van naar het buitenland te gaan.

Het moge dus duidelijk zijn dat economische clusters van cruciaal belang zijn voor de toekomst van de Vlaamse economie. Een sterk clusterbeleid moet dan ook de kern vormen van het Vlaamse economische beleid. De vorige Vlaamse regering heeft hier een sterke aanzet toe gegeven, maar de huidige Vlaamse regering pikt hier niet op in. Dit zou wel eens een fundamentele economische keuze kunnen zijn die we ons later hard zullen beklagen.

Beknopte bibliografie

- ABRAHAM F., KONINGS J. & VEUGELERS R. (1998). Schept het innovatiebeleid werkgelegenheid? *VTO-studie nr. 8*, 40 pp.
- CAVES R. (1982). *Multinational enterprise and economic analysis*. Cambridge University Press. 346 pp.
- DAEMS H. & VAN DE WEYER P. (1993). *Buitenlandse invloed in België. De gevolgen voor de strategische beslissingsmacht*. Lannoo Tielt/Koning Boudewijn-stichting Brussel. 143 pp.
- DEBACKERE K. & DE BACKER K. i.s.m. FABRIMETAL. (1999). Clusterbeleid: Een innovatie instrument voor Vlaanderen? Reflecties op basis van een analyse van de automobielsector. *IWT-studie nr. 21*, 56 pp.
- DE BONDT R. & SLEUWAEGEN L. (1988). *Innovatie en multinationals*. Universitaire Pers Leuven. 117 pp.
- LAROSSE J. (1997). Theoretische en empirische bouwstenen van het "Vlaams innovatie systeem". *Annex bij VTO-studie nr. 1*, 43 pp.

- OESO. (1992). *Technology and the economy. The key relationships*. Oeso Parijs. 328 pp.
- PORTER M. (1986). *Competition in Global Industries*. Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts. 581 pp.
- PORTER M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. Billing & Sons Ltd, Worcester. 855 pp.

Het Huis der Nederlanden

Dr M.H.Cohen Stuart

Op 20 oktober 1999 werd in Kaapstad-Pinelands (Zuid-Afrika), Sentraalplein 4, het *Huis der Nederlanden* (directeur mw. Zirkëa Ellis, tel. 021-531 5831) officieel geopend door Carl Niehaus, ambassadeur van Zuid-Afrika in Den Haag, met medewerking van H.Froger, ambassadeur van Nederland in Zuid-Afrika en mevrouw Ida Verlinden, consul van België (als vervangster van de ambassadeur van België H. Teirlinck).

De werkzaamheden van het Huis waren sedert najaar 1998 reeds goed op gang gekomen. Hoewel vooralsnog de nadruk valt op de grote Nederlandse Bibliotheek (deels eigendom van het ANV Kaapstad) heeft het Huis reeds in de zeer korte tijd van zijn bestaan een duidelijke plaats veroverd voor uitingen van de Nederlandse taal en de culturen van Nederland en Vlaanderen, en als ontmoetingsplaats van Nederlands en Afrikaans.

Het Huis biedt voorts huisvesting aan

- de *Stichting Nederlandse School Kaapstad* (ten behoeve van het taalonderwijs van Nederlandstalige kinderen die tijdelijk in Zuid-Afrika verblijven),
- *Biblionef SA* (een internationale organisatie voor verspreiding van kinderlectuur in onderontwikkelde gebieden),
- de *Afrikaanse Skryersvereniging*,
- het *SA Children's Book Forum*,
- het *Kaaps Forum voor Neerlandistiek* (een mede door de *Taalunie* gesteunde organisatie waarin deelnemen de *Universiteit van Kaapstad*, de *Universiteit van Wes-Kaapland*, de *Universiteit van Stellenbosch*, de *Universiteit van Grahamstad*, de *Universteit van Port Elizabeth* en de *Universiteit van Namibië*).

Het Afrikaans, ook wel aangeduid als "Afro-Nederlands", heeft door de democratiserende veranderingen in Zuid-Afrika zijn (sedert ca. 1948) bevoorrechte rol naast het Engels verloren. Hoewel alle elf landstalen grondwettelijk een gelijke status hebben neemt het Engels als *lingua franca* een sterke positie in, althans in het bedrijfsleven en in officiële en bestuurlijke kring. Het Engels rukt daardoor in het publieke leven steeds verder op. Het Afrikaans is echter nog steeds sterk aanwezig als huis-

taal, als bedrijfstaal en als dagelijkse omgangstaal. Zeer vele Zuid-Afrikanten hanteren het Afrikaans als een taal waarmee men zeer direct, emotioneel, informeel en persoonlijk communiceert. Voor 14 miljoen Zuid-Afrikanten is het Afrikaans de tweede taal. Het is "huistaal" voor circa 6 miljoen Zuid-Afrikanten, waarvan de minderheid blank is.

De visie op het *Huis der Nederlanden* werd al snel niet meer beperkt tot de aanvankelijke doelstelling van het inrichten en instandhouden van een Nederlandse bibliotheek.

Die visie wordt steeds meer bepaald door het ontwikkelen van het Huis der Nederlanden tot een centrum

- voor de Nederlandse taal en de Nederlandse en Vlaamse cultuur in Zuid-Afrika,
- voor contacten en samenwerking van Nederland en Vlaanderen op gebied van taal en cultuur enerzijds en met de Zuid-Afrikaanse taal en cultuur anderzijds,
- voor de ontwikkeling van taal en cultuur voor de Afrikaanstalige minderheid (in het bijzonder voor gemarginaliseerde groepen binnen die minderheid, bijvoorbeeld door cursorische opleiding van vrijwilligersdocenten in het Afrikaans voor de vele nog ongeletterde Afrikaanstaligen op het platteland en in de townships),
- voor de bevordering van ontwikkeling van kinderen in achterstandssituaties;
- voor de bevordering van maatschappelijke en economische weerbaarheid van Afrikaanssprekende Zuid-Afrikanten in de huidige maatschappelijke en politieke werkelijkheid.

Momenteel wordt hard gewerkt aan de verwezenlijking van het initiatief voor de opbouw en instandhouding van een eigen centrale website op Internet voor informatie over Nederlandse en Vlaamse taal en cultuur, waarmee onder andere doorschakeling mogelijk wordt gemaakt met talloze Nederlandse en Vlaamse websites, uiteraard vooral op gebied van taal, cultuur, onderwijs, enzovoorts.

Deze website heeft de potentie om zich te ontwikkelen tot een centrale website voor deze onderwerpen betreffende Nederland en Vlaanderen - in samenhang en samengaan met Zuid-Afrikaanse thema's - worden op het Afrikaanse continent en voor de snelle uitwisseling van gegevens en discussies over deze zaken.

Voorzitter van het Bestuur van de *Stichting Huis der Nederlanden te Kaapstad* is mevrouw Anneke van Niekerk, de eindredactrice van het bui-

tengewoon informatieve *Afrikaans Vandag*. Na opheffing eind 2000 van de uitgever van dat blad, de *Stigting vir Afrikaans*, is helaas ook aan *Afrikaans Vandag* een einde gekomen.

De *Stichting Vrienden van het Huis der Nederlanden* beijvert zich om gelden bijeen te brengen om het *Huis der Nederlanden* en om de daaraan ten grondslag liggende visie op de positie van het Nederlands-in-de-wereld - in dit geval in Zuid-Afrika - te versterken en uit te bouwen.

Men kan zich melden als "mede-oprichter" of als "vriend".

Zeer veel geldelijke steun is noodzakelijk voor dit unieke, veelomvattende en uitzonderlijke project omdat de overheden van Nederland en Vlaanderen tot dusver de politieke visie missen om dit belangrijke, op de toekomst gerichte initiatief daadwerkelijk te steunen.

Nogmaals: er is erg veel geld nodig.

En van velen: warme en concrete belangstelling en steun.

Informatie over de Vrienden is te verkrijgen bij

- Dr M.H.Cohen Stuart, voorzitter
Westerenban 32
4328 HE Burgh-Haamstede
Nederland
tel.0111-658660
e-mailadres maartencs@zeelandnet.nl
- Mr A.Henny, secretaris
Prins Mauritslaan 55D
2582 LM Den Haag
Nederland
tel.070-355 7860
e-mailadres axhenny@wanadoo.nl

Woord houden

Vlaamse Volksbeweging

Op 6 mei 2001 organiseert de *Vlaamse Volksbeweging* in Gent een nationale betoging onder het motto: WOORD HOUDEN. De VVB wil op die dag demonstreren tegen het voor Vlaanderen nefaste Lambertmontakkoord. Het Vlaams minimumprogramma, zoals het werd geformuleerd door het Vlaams Parlement, vormt daarbij het uitgangspunt. De VVB zet de betoging op rond volgende basisthema's.

Het principe: woord houden

Op 3 maart 1999, enkele weken voor de verkiezingen, keurde een ruime meerderheid in het Vlaamse Parlement vijf resoluties goed voor de verdere staatsvorming. Om een brede consensus te vinden, werd heel wat water in de wijn gedaan. De na diepgaand overleg goedgekeurde resoluties verwoordden de Vlaamse consensus en vormden de minimumagenda.

Meerdere politieke partijen, zoals CVP, VB, VLD en VU, gingen in het eigen partij- of verkiezingsprogramma veel verder. Dat partijen in een regering niet het hele "eigen" programma kunnen uitvoeren is logisch, zolang ze de volstreekte meerderheid niet behalen. Onze kritiek gaat dan ook niet over het feit dat de Vlaamse partijen niet 'alles' zouden bereikt hebben. We meten de resultaten van het Lambertmontakkoord af tegenover het beloofde minimum.

Formele minimumbeloften van voor de verkiezingen kunnen daarna niet zomaar weggeveegd worden, alsof in de politiek de normale normen van fatsoenlijk gedrag niet zouden gelden. We halen aan uit de toespraak op het verkiezingscongres van zijn partij (30 mei 1999) van de toenmalige VU-voorzitter Patrik Vankrunkelsven: *'De resoluties van het Vlaams parlement die meer zelfbestuur vragen, zijn voor ons een minimaal plan dat dan ook moet worden gerealiseerd. (...) Wij stappen niet in een regering, niet federaal of regionaal met partijen die op het federale vlak voorbijgaan aan de resoluties van het eigen Vlaams parlement.'* Wie beloften doet, moet die nakomen. Ook in de politiek.

De partijen die het Lambertmontakkoord goedkeuren, breken hun contract met de kiezer en maken zich schuldig aan burgerbedrog, want dit akkoord gaat op fundamentele punten in tegen de vijf resoluties en de partijprogramma's.

Ze degraderen het Vlaams Parlement bovendien tot een praatbarak die geen gewicht in de schaal werpt. De vijf resoluties negeren, getuigt van weinig respect voor de belangrijkste Vlaamse democratische instelling. Vrije Vlamingen aanvaardden dit niet en eisen dat ook politici WOORD HOUDEN.

Alleen goede onderhandelaars kunnen scoren

In 2000 beschikten de Vlamingen over een ideale onderhandelingspositie. Ze werd nog het best verwoord door Bert Anciaux in *Gazet van Antwerpen* (5 mei 2000): *'De Franse Gemeenschap is financieel aan het sterven. Ze kan geen begroting 2001 opmaken. Die gemeenschap hoeft niet zwaar in de problemen te komen, maar dan zal ze toch over de brug moeten komen. Voor Vlaanderen is geduld het sterkste wapen. We zitten financieel in een situatie dat we kunnen wachten.'*

Deze unieke Vlaamse uitgangspositie bood alle mogelijkheden om zwaar op het resultaat door te wegen. We mogen niet vergeten dat die situatie, na het voldoen aan de financiële eisen van de Franse Gemeenschap, niet snel meer zal terugkomen. Wat in die ideale omstandigheden niet uit de brand kon worden gesleept, moet morgen helemaal als onbereikbaar beschouwd worden, omdat de kaarten voor Vlaanderen dan wellicht minder gunstig liggen.

De Vlaamse onderhandelaars hebben zich voor de onderhandelingen al minimalistisch opgesteld. Zo werd van meet af aan het thema van de gezondheids- en gezinsbijslagen uit het eisenpakket geschrapt. Ook over de noodzakelijke en nu al decennia lang geëiste splitsing van de tweetaalige kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde werd niet meer gesproken. Zo ver speelden ze hun unieke onderhandelingspositie.

De Vlaamse startvoorstellen over de financiële autonomie blonken evenmin uit door ambitie. *'Een beetje onderhandelaar trekt nochtans naar de onderhandelingstafel met een maximumvoorstel dat zo nodig afgezwakt kan worden. Niet met een voorstel waar het compromis al ingebakken zit.'* (Stefaan Huysentruyt, *FET*, 26 september 2000).

In ruil voor de uitvoering van de Franstalige eis om meer geld te krijgen, werd het Vlaamse minimumprogramma niet eens helemaal op tafel gelegd. Het mag dan ook niet verbazen dat ze onvoldoende gebruik hebben kunnen maken van de omstandigheden.

Een volk dat zijn hoofdstad laat vallen...

Het Vlaams Parlement zette in maart 1999 nog de puntjes op de 'i'. België moet tweeledig zijn (met de deelstaten Vlaanderen en Wallonië), met een specifiek statuut voor Brussel. Het Vlaams Parlement vond het

noodzakelijk dat in *'de verdere staatshervorming voorrang verleend wordt aan de opbouw vanuit de twee deelstaten.'*

VLD en Volksunie gingen daar in de eigen verkiezingsprogramma's nog verder op door. Bij de VLD heette het in 1999 dat de partij opkomt 'voor de vereenvoudiging van de federale staatsuitbouw bestaande uit de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, met daarnaast het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Duitstalige Gemeenschap die een statuut sui generis zouden krijgen.'

In het Lambertmontakkoord wordt Brussel op alle vlakken identiek behandeld als Vlaanderen en Wallonië. Brussel krijgt even veel fiscale autonomie en wordt ook volledig bevoegd voor de nieuwe overgehevelde materies.

Alle Vlaamse partijen stelden zich voor de verkiezingen garant dat Brussel pas bevoegd zou worden voor de gemeentewet nadat er eerst een deugdelijke oplossing zou gevonden worden voor de positie van de Vlamingen in Brussel. In het Vlaams regeerakkoord lezen we o.m. dat *'de gewaarborgde vertegenwoordiging en tevens effectieve en evenwichtige beleidsparticipatie van beide groepen op alle beleidsniveaus'* in de eerste helft van de legislatuur (!) een 'definitieve' oplossing krijgt.

In het Lambertmontakkoord wordt daarover met geen woord meer gerept. De positie van de Brusselse Vlamingen werd totaal vergeten. Maar intussen gaat de bevoegdheid wel naar het Brusselse gewest. Het Vlaams regeerakkoord wordt hier zonder meer niet uitgevoerd. *'Een volk dat zijn hoofdstad laat vallen, is een volk dat verdwijnt'*, stelt Bert Anciaux terecht vast (*FET*, 15 december 2000).

Een peulschil als fiscale autonomie

De gewesten krijgen een belangrijke fiscale autonomie. Brussel en Wallonië kunnen morgen zowat de helft van hun inkomsten via een eigen fiscaliteit binnenhalen.

De gemeenschappen werden terzake volledig vergeten. Nochtans eisten het Vlaams parlement, de VLD en de Volksunie dat de personenbelasting VOLLEDIG naar de gemeenschappen zou gaan.

Ons onderwijs blijft te eeuwigden dage gefinancierd met subsidies uit de Belgische mand. Het basisbedrag van die financiering wordt verdeeld op basis van de leerlingencijfers, wat de Vlaamse partijen enkele maanden eerder nog allemaal afwezen. (Voor landbouw en buitenlandse handel, werd dan weer wel de fiscale opbrengst als verdeelsleutel aanvaard, omdat die dit keer voordeliger uitkomt voor Wallonië. Van 'solidariteit' met Vlaamse boeren en exporteurs is dit keer geen sprake. Van consequen-

tie gesproken.) De enige gemeenschapsbelasting, het kijk- en luistergeld, gaat naar de gewesten.

Vlaanderen, dat gewest en gemeenschap heeft samengevoegd, blijft zitten met een eigen fiscaliteit van amper een kwart van de totale middelen. Dat is zowat de helft van normale deelstaten in federale landen en zowat de helft van wat de gemeenten uit eigen belastingen halen (bijna 50%).

Gezien de sterke onderhandelingspositie van de Vlamingen kwam er maar een erg mager beestje uit de bus. *'De fiscale autonomie die Vlaanderen via het Lambertmontakkoord verwerft, is minimaal'*, meent de *Warandegroep*, bestaande uit Vlaamse wetenschappers en mensen uit de economische wereld. Zij zien liever geen akkoord dan dit akkoord.

We worden ziek zonder Vlaams gezondheids- en gezinsbeleid

Het Vlaams parlement eiste de overheveling van het gezondheids- en gezinsbeleid. De Vlaamse regering nam die eis in haar programma over én zette daar zelfs een datum op. We halen aan uit het Vlaams regeerakkoord: *'In de eerste helft van deze legislatuur moet in het kader van de nieuwe dialoog van gemeenschap tot gemeenschap een definitieve oplossing worden geboden voor volgende knelpunten: (...) Daarom streeft de Vlaamse regering (...) naar de overheveling van de normerings- en uitvoeringsbevoegdheid betreffende het gezondheids- en gezinsbeleid naar de gemeenschappen.'* Dat wil zeggen dat de vervalddag ligt op december 2001.

Nu erkennen de Vlaamse onderhandelaars dat die overheveling er niet komt. In Lambertmont wordt er in alle landstalen over gezwegen. Nieuwe onderhandelingen voor de volgende verkiezingen worden formeel uitgesloten.

Dit is weer een duidelijke woordbreuk. De Vlaamse regering voert haar programma ook op dit belangrijke punt niet uit, hoewel we in het regeerakkoord lezen: *'Alle partijen van deze coalitie die ook in de federale regering vertegenwoordigd zijn, engageren zich dan ook om de afspraken van het Vlaams regeerakkoord inzake constitutionele vernieuwing consequent te verdedigen op het federale niveau.'* Die inbreuk kan geen enkele bewuste Vlaamse politicus zomaar aanvaarden.

Solidariteit: ja, maar...

Onder meer uit recente studies van de KBC blijkt dat de geldstromen van Vlaanderen naar Wallonië groot zijn en blijven (tenminste 200 miljard per jaar, zonder rekening te houden met de staatsschuld). Uit niets blijkt dat de Waalse economie daar fundamenteel beter van wordt.

Het Vlaams Parlement vroeg een solidariteitssysteem dat omkeerbaar en doorzichtig zou zijn. Patrick Dewael stelde net voor het afsluiten van het Lambertmontakkoord een model naar het voorbeeld van de Duitse Finanzgleich voor. Het Lambertmontakkoord blijft echter volledig doof aan die kant.

Lambermont-bis / bedrog-bis

Tot de overheveling van landbouw en buitenlandse handel was al eerder beslist. Dat akkoord wordt gewoon bevestigd, maar in de uitvoering zeer minimalistisch gehouden. De verdeelsleutels die bij de opdeling worden gebruikt zijn bijzonder nadelig voor Vlaanderen.

De splitsing van ontwikkelingssamenwerking gebeurt erg ingewikkeld. Van homogene bevoegdheden, waarbij de verantwoordelijkheid duidelijk wordt overgedragen, vinden we niets terug. Weer een eis van het Vlaamse parlement die genegeerd werd. Daarenboven werden geen waarborgen gegeven dat die splitsing er ook werkelijk komt.

De overgehevelde gemeentewet wordt sterk uitgehold, ook wat de faciliteitengemeenten betreft. Weer werd bijzonder terughoudend opgetreden, zodat er talloze conflictharden overblijven. En opnieuw wordt zwaar gezondigd tegen het beginsel van de homogene bevoegdheden.

Lambermont afwijzen

Om al die redenen eisen wij op de betoging van 6 mei 2001 dat het Lambertmontakkoord door de Vlaamse partijen zou worden afgewezen. Liever geen akkoord dan dit akkoord. Vlaanderen wil meer autonomie, maar niet ten koste van de eigen hoofdstad en niet door de wapens uit handen te geven zonder voldoende resultaten op essentiële vlakken.

(N.v.d.r.: Deze platformtekst, die ook door het hoofdbestuur van het *Verbond der Vlaamse Academië* werd onderschreven, dateert van voor de recente gebeurtenissen die mogelijks tot een bijsturing van Lambertmont-bis kunnen leiden. Met betrekking tot die bijsturing zijn echter nog geen wetsontwerpen bekend, zodat de platformtekst, tot nader order, zijn actualiteitswaarde behoudt.)

Pleidooi voor ruimere perspectieven

FJ

Naarmate de samenhang van de huidige Belgische ruimte minder zeker wordt, groeit in ruime kring de vraag naar de grenzen en de mogelijkheden van een nieuwe ordening van diezelfde gebieden. Helaas wordt deze vraag al te vaak partieel beantwoord: wie een visie heeft op Vlaanderen, heeft er daarom nog geen op het Walenland, of - erger nog - maakt zich ervan af met de dooddoener: "dat is hun probleem".

Het is de grote verdienste van de auteurs van deze brochure dat zij deze valkuil van de gemakzucht weten te vermijden. Terecht wijst Wouter van den Meersch op de risico's van een vals symmetriedenken, dat ervan uitgaat dat Vlaanderen en Wallonië twee weliswaar tegengestelde, maar in wezen gelijke polen zouden zijn. Ook na het wegdeemsteren van bepaalde federale structuren, zullen Luik, Namen en Bergen nog erg dicht bij huis zijn, en zal Wallonië een belangrijke handelspartner voor onze streken zijn. Kortom: het thema is te belangrijk om af te doen met behulp van simplismen, pseudo-vanzelfsprekendheden en wederzijdse verwijten van dromerij.

Vrij van dromerij is in ieder geval de lezenswaardige bijdrage van Herman Suykerbuyk, die vanuit zijn jarenlange ervaring als burgemeester van een grensgemeente de knelpunten behandelt die voortvloeien uit het voortbestaan van grenzen binnen de aloude Nederlandse ruimte. Hij betreft deze thematiek expliciet op die van de Europese samenwerking, een piste die ook wordt gevolgd door Ward Kennes. Deze auteur waagt zich iets verder op het vlak van de beginselen, en parafraseert Vermeylen met een nieuwe slagzin, "Nederlander zijn om Europeaan te worden." Zijn benadering is bijzonder coherent en gaat uit van een Nederlandse ruimte die leeft van een evenwicht tussen identiteit en diversiteit - en op die manier een voorafspiegeling kan zijn van wat Europa zou kunnen zijn.

Een synthese tussen de beginselen en de praktijk wordt gezocht in de bijdrage van Luc Pauwels, die onomwonden pleit voor een federale staat waarvan Vlaanderen, Wallonië, Nederland en Luxemburg de componenten zouden zijn. Hoe aantrekkelijk ook, deze piste gaat voorbij aan het onevenwicht dat tussen - bijvoorbeeld - Nederland en Luxemburg zou bestaan én aan het ontbreken van een voortdurende en aan de praktijk getoetste federale traditie in Nederland. Toch hoeft een en ander geen

definitief bezwaar te zijn. Met name het argument "evenwicht" speelt minstens evenzeer op het niveau van de Europese Unie, waar federale beginselen ook al te vaak veeleer uit boekjes dan uit praktische ervaring afkomstig zijn.

Minder inspirerend zijn de VOS-resoluties over een "Verbond der Lage Landen", die bij wijze van documentatie in de bundel werden opgenomen. Deze tekst is te zeer schatplichtig aan een ronkend en vaag taalgebruik en laat soms weinig doordachte standpunten doorklinken. Wie zegt "In een grotere staat hebben we meer kansen" en pleit voor meer cultuur in de Europese Unie, geeft niet bepaald de indruk dezelfde Nederlanden te willen als de andere auteurs - zelfs als dit anders was bedoeld.

De Nederlanden. Perspectieven voor morgen. Turnhout, Oranjejeugd, 2001. 96 blz, 300 BEF

Warrig en bedreigd

FJ

Hoewel deze beide publicaties qua aanpak, analyses en argumenten mijlenver uit elkaar liggen, behandelen ze toch een soortgelijk verschijnsel: de groei van de onzekerheid van de mens over zijn leven, als tegenpool van zijn gegroeide mogelijkheden.

Sennetts essay is vluchtiger, meer voorspelbaar ook. Het vertelt verhalen over de vervaging van de gemeenschappen die parallel met de vervluchting van het aandeelhouderschap is opgetreden - en het verbindt beide. Hij noteert en betreurt de schade voor de persoonlijke identiteit die voortvloeit uit de versplintering van de beroepsloopbaan van vele actieven en pleit voor een positievere kijk op concepten als "afhankelijkheid" en "plaats". In die zin levert hij een *light*-versie aan van het zwaardere denkwerk van een aantal auteurs uit de sfeer van het communautarisme, maar blijft hij tegelijkertijd herkenbaar voor wie de effecten van globalisering, flexibilisering en kenniseconomie aan den lijve ondervindt.

Weerbarstiger, maar tegelijk meer doordacht, is het "wetenschappelijke pamflet" van Philippe Cohen, journalist bij het Franse links-sovereïnistische weekblad *Marianne*. De rode draad in Cohens betoog is de band tussen de arbeidsonzekerheid ("*insécurité du présent*"), de onveiligheid ("*insécurité de l'immédiat*") en de onzekerheid van de financiële markten ("*insécurité de l'avenir*"). Daarbij vermijdt Cohen de klassieke lamentaties over het wilde kapitalisme dat misdaad voortbrengt, maar analyseert hij vlijmscherp een aantal maatschappelijke tendenzen en de behandeling ervan door de overheid. Zo wijst hij niet alleen op de proliferatie van *consultants* en schijnzelfstandigen, maar toont hij ook aan dat het veiligheidsbeleid als dusdanig meer en meer geprivatiseerd wordt, ondanks stoere verklaringen van de overheid. Terwijl buschauffeurs en verzorgers staken om te protesteren tegen de falende bescherming die de overheid hen biedt, werken (in Frankrijk) meer mensen bij private bewakingsfirma's dan bij de politiediensten.

Pasklare oplossingen heeft Cohen zeker niet bij de hand, wel elementen van wetenschap en gezond verstand. Zonder te gaan pleiten voor het herstel van een abstracte "Gemeenschap", pleit hij voor een beleid dat de samenhang tussen kleinere gemeenschappen bevordert, zonder het ruimere daarom te verwaarlozen. En wanneer een onverdacht auteur het

als een progressief statement beschouwt te poneren dat "*La répression est un aspect de la prévention*", krijgt men de indruk dat Cohen schrijft wat "nieuw flinks" al enige tijd in de praktijk brengt. Het bestaan van teksten die bepaalde beleidsvisies onderbouwen en expliciteren kan enkel bijdragen tot de volwassenheid van het maatschappelijke debat - en dat is een belangrijke verdiensten van Philippe Cohens meest provocerende bladzijden.

Philippe Cohen, *Protéger ou disparaître. Les élites face à la montée des insécurités*, Parijs, Gallimard, 1999, 260 p, 89 FF, ISBN 2-07-075532-0

Richard Sennett, *De flexibele mens. Psychogram van de moderne samenleving*, Amsterdam, Byblos, 2000, 192 p, 598 BEF, ISBN 90-5847-055-5

Over de auteurs

- Dr Maarten Cohen Stuart is arts en voorzitter van de "Stichting Huis der Nederlanden"
- Mr Drs Frank Judo is hoofdredacteur van *Vivat Academia*
- Lic Alain Mouton studeerde politieke wetenschappen en is momenteel actief als economisch journalist
- Lic Jaak Peeters studeerde psychologie en werkt als personeelsverantwoordelijke in een groot Antwerps bedrijf. Hij is auteur van de boeken *"De cultuur van het simplisme"* en *"Waarde landgenoten"*
- Hing Frederik Pieters is handelsingenieur en werkt in een multinationale onderneming in de petrochemische sector. Hij studeerde in 1999 af op een scriptie over *"Het technologiebeleid van de Vlaamse regering en Vlaamse verankering"*
- Wegens praktische moeilijkheden heeft de tweede aflevering van onze reeks over de Vlaamse politieke partijen ons niet tijdig bereikt. Deze serie zal dus worden voortgezet vanaf de volgende aflevering, waarin een analyse van de *Christelijke Volkspartij* zal verschijnen. (Redactie)

Algemene Ledendag

Zaterdag 28 april 2001

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LIMBURG (KHLim)

Universitaire Campus

3590 DIEPENBEEK

10u00 Ontvangst in de cafetaria

- Onthaal met een kopje koffie en Hasseltse speculaas
- Registratie van de deelnemers aan het namiddagprogramma en/of aan het feestmaal en uitdeling van hun badges

10u30 Academische zitting in de "Blauwe Zaal"

- Verwelkoming door Milka Tombal, voorzitter VVA-Limburg
- Muzikaal intermezzo door orkestje DA CAPO
- Opsomerlezingen: "Onafhankelijkheid van de academische onderzoeken"
- Muzikaal intermezzo door orkestje DA CAPO
- Slotwoord door Prof. dr. Matthias Storme, algemene voorzitter VVA
- Limburgs Gouwlied & de Vlaamse Leeuw

12u30 Receptie aangeboden door "Argenta"

- VVA dankt RUDI GOMMERS, directeur van "Kantoor Banneuxstraat 23", Hasselt

13u15 Feestmaal

- Noorse visschotel met mierikwortelsausje
- Varkenshaasje met geurige sausjes, frisse seizoensgroenten en gratin
- Mokka, afzakkertje aangeboden door het VVA-Limburg
- Aangepaste wijnen

15u00 Namiddagprogramma

- Verwelkoming door HERMAN REYNDERS, burgemeester van Hasselt
- Geleid bezoek aan de Japanse tuin, geleide stadsrondrit met het toeristische treintje en een "geestrijke" stop aan het Jenevermuseum !

18u00 Einde

KOSTEN :

- Feestmaal incl. tafeldrank 1100,-BEF
- Namiddagprogramma 350,-BEF

BETALING:

- Stort vóór 22 april op rekening
784-5697660-03 - VVA-Limburg

AANMELDING - INFORMATIE :

Vóór 20 april bij Milka Tombal
Tel/fax 011.212.407 GSM 0477.357.375

walimb@online.be

<http://user.online.be/walimb>

Vermeld duidelijk naam, voornaam, afdeling, gekozen activiteiten

Activiteitenkalender

WA-Oostende

Zondag 18 maart 2001

Filmvoorstelling, Cineast Lieven Debruwer

Zondag 22 april 2001

Aperitiefconcert, "Sax Kwartet", in "FORT NAPOLEON"

2-3-4 juni 2001

Meerdaagse uitstap naar Duitsland

WA-Limburg

Paasmaandag 16 april 2001

Paardendrafrennen met VVA-lid Jef Van den Noortgate (Jekerhippodroom - Tongeren)

Zondag 22 april 2001

64ste Vlaams Nationaal zangfeest (Antwerpen)

Zaterdag 28 april 2001

Nationale ledendag, cf. supra (Campus Diepenbeek)

Zaterdag 12 mei 2001

Rondleiding "Een nieuwe toekomst voor Herkenrode" door Wim Van Lishout

Woensdag 23 mei 2001

Bezoek: "Living Tomorrow 2" (Vilvoorde) en Nationale Plantentuin (Meise)

Dinsdag 5 juni 2001

Bezoek fruitveiling (Borgloon), fruitsite (Colen) met VVA-lid Clem Vanroye

Zaterdag 16 t/m vrijdag 29 juni 2001

14-daagse VVA-rondreis Balticum & Polen

Zondag 8 juli 2001

Provenciale Guldensporenviering "Herdenking Peter Benoit" (Domein "Bovy" - Bolderberg)

Zondag 15 juli 2001

"Dag van de Kers" (Kasteel van Rijkel - Borgloon) met VVA-lid Clem Vanroye

Zondag 26 augustus 2001

74ste IJzerbedevaart (Diksmuide)

Tot uw dienst: de leden van het hoofdbestuur.

Algemeen voorzitter:

Prof. Dr. Matthias Storme, Zuidbroek 49, 9030 Mariakerke

Algemene ondervoorzitters:

Lic. Gwij Steel, Fort Lapin 41, 8000 Brugge

Lic. Milka Tombal, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Algemeen secretaris:

Ph. D. Rita Wardenier, Vrijheidslaan 17, 1081 Brussel

Algemeen penningmeester:

Lic. Fernand Smets, Oostvaarddijk 17, 2830 Willebroek

Hoofddirecteur:

Mr. Frank Judo, Luchtvaartlaan 50 bus 5, 1150 Sint-Pieters-Woluwe

Bestuursleden:

Ir. Marc Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Lic. Alain Mouton, Jan Persynstraat 4 b 22, 8500 Kortrijk

Lic. Stijn Debruynne, H. Mausstraat 15 b 7, 1000 Brussel

Prof. Dr. Jozef T. Devreese, d'Oultremontlei 24, 2930, Brasschaat

Lic. David Vits, Brusselsesteenweg 130, 2800 Mechelen

Lic. Chris D'Huyvetter-Swinnen, Azalealaan 1, 2950 Kapellen

Lic. Luc Decreus, Minister Tacklaan 21, 8500 Kortrijk

m.s. - a pambroek
m.e. - a st. org
r.w. - a kulbusel.ac.be
f. - a pambroek
f.f. - a law-kulbusel.ac.be
amouton a theuds.be
clereese a via wa. ac.be
stijn de bruynne a historiel.be.com
swinnen. to a .com
voorkind a online.be
wim. vereyker a pambroek.be
luc, decreus a skynet.be

Elk auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdrage. VVA-standpunten worden expliciet als dusdanig aangekondigd.